FERDINANDI 2. ROMANORUM IMPERATORIS VIRTUTES. A GULIELMO...

Wilhelm Lamormaini

Digitized by Google

5

FERDINANDI II.

Romanorum Imperatoris

VIRTVTES.

A Gulielmo Lamormaini Societatis
JESV Sacerdote con-
ſcriptæ.

Viennæ Auſtriæ,
A Gregorio Gelbhaar excuſæ, Anno 1638.

Digitized by Google

Digitized by Google

FERDNANDO III.

Auſtriaco, Romanorum Imperatori, Germaniæ, Vngariæ & Boëmiæ Regi,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ANnue, Imperator Auguſte, ut ſub tuis Auſpicijs, præmaturus veluti partus, in lucem prodeat membrū iſtud totius illius corporis, quod Optimi Parentis tui Vitam immortalitate dignam complectens, tibi, ſimillimo tanti Parentis filio, parturitur. Videbit, ſpero, M^tas. Tua non illibenter in charta hac adumbratas interim virtutes illas, quas in tela illa ditiſſima vitæ Parentis tui viviſſimis coloribus intextas, ipſemet cum admiratione & imitatione ſpectaſti. Imò id tibi continget, quod cuivis filio Patri ſuo ſimillimo; qui dum Parentem aſpicit, ſeipſum videt. Id enim Mundi de te judicium eſt; tibi, tanquam totius aſſis hæredi, non Regna magis & Imperium, quàm virtutes Patrias obveniſſe.

Digitized by Google

FERDINANDVS II.

Natus Grætij Anno 1578. die 9. Julij.
Rex Boëmiæ coronatus Pragæ, anno 1617. die 29. Junij.
Vngariæ, Poſonij, Anno 1618. die 1. Julij.
In Imperatorem electus Francofurti, Anno 1619. die 28. Auguſti, & coronatus ibidem 8. die Septembris.
Obijt Viennæ anno 1637. die 15. Februarij.
Totius Vitæ ejus Anni ſunt 58. menſes 7. dies ſex.

Viduam reliquit Eleonoram Auguſtam Mantuanam.
Superſtites ex Maria Anna Bavara, priori Conjuge liberos quatuor:
Ferdinandum III. Imperatorem, & ex hoc tres nepotes:
Leopoldum Gulielmum Archiducem Epiſcopum:
Mariam Annam Maximiliani Bavari, electoris conjugem, & ex hac nepotem unum:
Cæciliam Renatam Wladislao Poloniæ & Sveciæ Regi nuptam.

SVMMA

Digitized by Google

SVMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

SAcra Cæſarea Regiaq; Majeſtas Ferdinãdus III. die 8. menſis Martij 1638. Poſonij Adm: R. P. Gulielmo Lamormaini plenam facultatem & poteſtatem dedit, Libellum de ejuſdem Sac. Cæsae. Mtis. colendiſſimi Genitoris, Imperatoris Ferdinandi II. glormæ. recordationis Virtutibus, qui Vitæ illius quartus eſt ordine, conſcriptum, & jam ſuo loco reviſum, cenſum & approbatum, intra omnes ſuæ Mtis. Provincias & Regna, ac ſacrum Romanum Imperium, Latinè, Germanicè, Italicè, & Boëmicè pro libitu imprimendi, ſine cujuſquam moleſtia aut impedimento.

Joannes Matthias Prikelmeyr.

G. Schidenitſch.

FACVLTAS R. P. PRO-
VINCIALIS.

EGo Joannes Rumer Societatis Jesv per Provinciam Auſtriæ Præpoſitus Provincialis, facta mihi poteſtate ab Adm: R.P.N. Mutio Vitelleſco Præpoſito Generali, facultatem concedo, ut Liber ſingularis de virtutibus glorioſiſſ: memoriæ Imperatoris Ferdinandi II. qui in ejus vita quartus erit, à R. P. Gulielmo Lamormaini ex eâdem Societate Jesv Sacerdote, & SS. Theologiæ Doctore conſcriptus, & à pluribus dictæ Societatis Patribus lectus & approbatus, ad ſatisfaciendum juſto deſiderio omnium eorum, qui illum expetunt & expectant, typis mandetur; ut tantæ in uno Imperatore Virtutes, ſint ad aliorum tùm admirationē tùm imitationem. In cujus rei fidem has literas manu noſtra ſubſcriptas, & officij noſtri Sigillo munitas dedimus. Viennæ Auſtriæ 25. Martij 1638.

Joannes Rumer.

INDEX

Digitized by Google

INDEX CAPITUM.

Caput I. Fides, & Catholicæ Religionis Zelus. pag. 3.
Cap. II. Spes & Fiducia in Deum. pag. 8.
Cap. III. Charitas in Deum. pag. 13.
Cap. IV. Pia Sacramentorum frequentia, ac Euchariſtiæ cultus. pag. 17.
Cap. V. Oratio, & Lectio Sacra. pag. 21.
Cap. VI. Conformitas Voluntatis cum divina. 28.
Cap. VII. Devotio erga Virginem Dei Matrem. 32.
Cap. VIII. Devotio in Sanctos. 37.
Cap. IX. Reverentia in Sacerdotes. 39.
Cap. X. Pietas erga Parentes, & ſuos. 42.
Cap. XI. Humilitas, & ſui ipſius Contemptus. 46.
Cap. XII. Sinceritas & animi Candor. 50.
Cap. XIII. Contemptus honorum & opum. 52.
Cap. XIV. Mortificatio, & Pænitentiæ. 55.
Cap. XV. Caſtitas. pag. 59.
Cap. XVI. Patientia. pag. 61.
Cap. XVII. Conſtantia in adverſis æquè ac proſperis. pag. 64.
Cap. XVIII. Labores. 67.
Cap. XIX. Recreationes. pag. 70.
Cap. XX. Prudentia & gubernandi ratio. 72.
Cap. XXI. Charitas in proximos & inimicos. 77.
Cap. XXII. Humanitas & Benignitas in omnes. 81.
Cap. XXIII. Juſtitia cum clementia. 84.
Cap. XXIV. Liberalitas ac Munificentia. 87.

Digitized by Google

Cap. XXV. Amor ac Beneficia in Clerum, ac Reli-
giosas Familias. 90.
Cap. XXVI. Beneficia in Pauperes. 97.
Cap. XXVII. Studium Literas promovendi. 101.
Cap. XXVIII. Quædam in Ferdinando mira. 103.
Cap. XXIX. Singularis divinæ Protectionis argu-
menta. pag. 106.
Cap. XXX. Summorum Virorum Teſtimonia. 109.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆFATIO ad Lectorem.

Ferdinandi Secundi Vitam, aliorum quà voto, quà imperio ſcribendam ſuſcepi, & quatuor libris, propitio numine, abſoluam. Primo exponã ejus Natales, & totius Adoleſcentiæ exercitationes. Secũdo, quemadmodũ ſuas Hereditarias Provincias Princeps adminiſtraverit. Tertio, quæ geſſerit Imperator. Dum hæc ago; iſtum, Lector benevole, De ejus Virtutibus accipe libellum, qui in ordine quartus erit. Hũc interim, dum opus integrum plures ob cauſas adhuc producere non licet, ad tuam orexin vel temperandam, vel, ſi mavis, acuendam lege; & ſummam Imperatoris, quem jure merito Apoſtolicum dixeris, Virtutẽ cognoſce. Invenies quæ & mirari poſſis, & cum fru-

Digitized by Google

ctu imitari. Hoc igitur libello, Ferdinandi Virtutē, ſuas tributam in partes, paullò exactius conabor explicare; ejus enim ego totis triginta et octo añis Græcij, Viennæ, alibi, præſens, neq; omnino incurius ſpectator fui. Videbor fortaſſe alicui aliquādo minutiora, ac ferè minima proſequi: ſed minima non ſunt, quæ ſolidæ virtutis ſunt argumenta: & quæ in homine privato exigua cenſeri fortaſſe poſſent, ea in Maximo Prĩcipe exigua videri nec poſſunt, nec debent. In Giganteo corpore etiam articuli magni ſunt, & admirationē pariunt. Jam verò in exponēdis Ferdinādi virtutibus, primo loco exhibebo eas, quæ peculiari ratione Deum ſpectant & Cœlites, ac eos, qui Deo Cœlitibusq; honoré cenſentur proximiores: ſecūdo eas, quæ ipſum habētis animū perficiētes, nō tàm alijs quàm habenti proſpiciunt: ultimo tandem eas enarrabo, quæ in alios etiam derivantur. Coronidem vitæ ponēt, ſumorum virorum de Ferdinandi Virtute ac laudibus teſtimonia præclara.

Tres ordines Virtutum Ferdinandi.

Digitized by Google

VIRTVTES.

Fides, & Catholicæ Religionis Zelus.

Capvt I.

FIDES IN DEUM, Chriſtianæ vitæ fundamentũ & origo, ſine qua, ut Apoſtolus ait, impoſſibile eſt placere Deo, eximia, ſuisque abſoluta numeris Ferdinando fuit. Illa non modò in mente, ſed in ejus etiam bonis operibus vixit. In tanta tot Principum ac Procerum Acatholicorum, quibuſcũ illi fuit agendum, multitudine, in tanta eorundem pertinacia; ne quidem levis unquam illi contra Catholicæ Religionis veritatẽ vel dubitatio, vel tentatio irrepſit. Vidit complures, vulgò non inſipientes habitos, malle poſſeſſionibus divenditis ſolũ vertere, quàm ad Catholicos tranſire: ipſe tamen ne minimum quidem eorum vel ſententiâ, vel authoritate unquã commotus eſt. Eo tempore, quo illi patriã & commoda Catholicæ Religionis odio poſthabebãt, Ferdinandus ſæpiſſime profeſſus eſt, ſe verò paratũ pro quovis Romanæ Fidei articulo cruciatus, imò & mortem ipſam oppetere.

Ferdinandus pro quovis Fidei articulo paratus eſt mori.

Digitized by Google

Ex firma hac vivaq; in Deum Fide, qua ejus animus Deo diviniſq; myſterijs adhæſerat, ortus eſt ardens ille Catholicæ Religionis tuendæ ac propagandæ Zelus, quo etiam laudatiſſimos Imperatores, qui eum anteceſſerunt, aut vicit, aut æquavit, & ſucceſſoribus dignum imitatione exemplũ reliquit. Annos natus non plures viginti, (quod alibi dictũ eſt,) in ipſo ſuſcepti Regiminis exordio, Laureti in agro Piceno, coram Virgine Matre, Deo vovit, vel cum vitæ diſcrimine abacturum ſe è Styria, Carinthia, Carniolia, Sectas, Sectarumq; Magiſtros. Tertio ſupra quadrageſimũ anno, Vngariæ Bohemiæq; jam Rex, & Cæſar, idem ſe in Bohemia, illiq; Regno adjunctis Provincijs acturum, Cellis (vbi in Styriæ ac Auſtriæ finibus præcipua religione Virgo colitur,) ſanctè conſtanterq; vouit. Tandem octo ferè ante obitum annis obſtrinxit ſe voto, nullis defuturum occaſionibus, quas Deus dignaretur offerre, quin Fidem Catholicam in Vngaria, olim ut Catholiciſſimâ ac pijſſimâ, ſic ſub B^mæ. Virginis patrocinio fortiſſimâ feliciſſimaq;, protegeret, & modis medijsq; licitis ac honeſtis propagaret. Ad ſimile votũ edendum invitavit, ac induxit è Conſiliarijs eum, cujus opera maximè utebatur, ut ſcilicet promitteret ſe advigilaturum, & pro viribus Cæſaris Zelo cooperaturum.

Vovet Prædicantium è ſuis Provincijs ablationem

Item è toto Boemia Regno

Promotionem deniq; Fidei in Vngaria.

Haud ſegniùs reſtituendæ Religionis Votũ Deo reddidit, quàm concepit. Primò, ut alibi vidimus, Styriam,

Styriam, Carinthiam, Carnioliam penitùs expurgavit. Deinde ex Bohemiæ Regno, & Moravia, & ex utraq; Auſtria Acatholicos Prædicatores omnes dimiſit, Catholicosq; ſuffecit, eo animarum proventu, ut nonnulli absque temeritate ſe affirmare poſſe exiſtiment, Ferdinandi Zelo ac operâ centies centena millia hominum ad Eccleſiæ Catholicæ gremiũ & caulas eſſe revocata; adeoque Ferdinãdum omni jure poſſe ac debere harum Provinciarum Apoſtolum dici, aut Apoſtolici Imperatoris cognomento decorari. In Vngaria ac Sileſia ea reparãdæ Catholicæ Fidei jecit fundamẽta, quibus hodie ſtrenuè Ferdinãdus III. paternæ æmulus pietatis ſuperædificat.

Putatur centies centena millia hominum ad Eccleſiam reduxiſſe

Imperator Apoſtolicus

Zelus hic reparandæ Religionis eò evaſit, ut cætera omnia commoda Catholicæ Fidei tuendæ propagandæq; poſthaberet. Sæpe voce, ſæpe ſcripto teſtatus eſt, ſuis ſe Provincijs Regnisq; renunciaturum citius ac libentius, quàm ſcienter amplificandæ Fidei occaſionem neglecturum; malle ſolo pane & aqua vitã trahere; malle cum Conjuge ac liberis ſolo ſcipione inſtructũ ire in exilium; malle oſtiatim panem mẽdicare; malle in fruſta concîdi ac diſcerpi; quàm injuriam Deo Eccleſiæq; ab Hæreticis in ſubditis ſibi Provincijs hactenus illatam diùtius perferre.

Pro Fide Catholica Zelus.

Pulſis è Styria Acatholicis Præconibus, quidam Provincialium Secretarius ſiue ſuperſtitione, ſive Procerum Acatholicorũ precibus ac promiſſis ada-

ctus, auſus eſt Dominicis diebus Græcij in Provinciæ palatio Lutheranas conciones prælegere, auditoresq́;, qui frequentes è Nobilitate aderant, in Hæreſi confirmare. Statim ac id Ferdinandus reſcivit, ſeverè prohibuit; ac ne Decreto audacior aliquis illuderet, ſui ipſius corporis cuſtodes armigeros juſſit pro palatij foribus excubare, adituq́; venientes prohibere. Memoriâ digniſſima ſunt verba, quæ adjecit: oppeliturũ ſe mortẽ libentiùs, quám poſt tot ſerias inhibitiones, ſuis ſubditis, ſuo in cõſpectu, Acatholicum hoc quale quale publicum exercitium permiſſurum.

Agebatur in Sileſia de pace cum Acatholicis Principibus componenda. Fridlandiæ Dux, penes quem belli adminiſtrandi ſumma poſt Imperatorem poteſtas erat, eam urgere dicebatur. Ferdinandus reſtituendæ tranquillitatis ac quietis cupidiſſimus, pacem amabat, & verò etiam miſſis legatis curabat. Fuêre interea qui ſuggererent, nec à Fridlando ſincerè rem agi, nec è bono Religionis eam pacem futuram. Cupidiſſimus propugnandæ Religionis Imperator illicò in genua ſe dejecit, & Beatiſſimã Virginem eſt obteſtatus, ſi pax illa ejus Filio ipſiq́; non eſſet grata; ſi Catholicæ Fidei pernicioſa: averteret illam porrò, ac perturbaret, quibuscunq́; demùm rationibus, modis ac medijs; etiam, ſi opus ſit, difficilibus & cæteroqui parum gratis.

Pacem amaſ, ſed gratam Deo

Non facile eſt referre, quo perfundebatur gaudio,

dio, cùm è Proceribus aliquē abiuratâ Hæreſi ad veram veniſſe Eccleſiam inaudiebat. Non modò viribus omnibus datâ occaſione Magnates ipſemet ad Fidem provocabat, aptisq; magiſtris erudiendos attribuebat, verùmetiam hos Fidei magiſtros ad ſe advocabat, & eorum, de quibus agebatur, conditionem ingeniumq; edocebat, ac viam mōſtrabat, qua eos ad Fidem reduci poſſe ſperaret; veræ tandem Eccleſiæ reſtitutos planè hilaris lætusq; excipiebat. Libet hic verba è multis pauca ſubtexere, quibus Pragâ per literas propria exaratas manu Anno 1623. Rudolpho â Tieffenbach Baroni Auſtriaco, præſtanti militum ductori, Viennæ degenti ad Catholicam Fidem reditū gratulatus eſt. Exoſcularer inquit, tui capitis verticem, ſi tibi præſens eſſem.

Modos inquirit Magnates ad Eccleſiam reducēdi.

Reverſis ad Eccleſiam gratulatur

Vix poſſum alio clariùs argumento Ferdinandi in Deum Fidem, Zelumq; Religionis teſtari, quàm adſcriptâ hic Codicilli parte, quem vltimæ voluntati adjecit. In hæc verba Heredem ac ſucceſſores non tàm alloquitur, quàm adjurat. Etſi Nos Ferdinandus II. Imperator vrgentibus ex cauſis noſtrum teſtamētum ac vltimam voluntatem ſcripto conſignari jam curavimus; Dei tamen, noſtri, & benefactoris ſummi, & Patris benevoli honor, quem procurare ex gratitudine propter accepta beneficia tenemur, impulit nos, ut vni-

Heredi filio Catholicam Fidem codicillo commendat.

verſalem Heredem noſtrũ, dilectum Filium Ferdinandum Erneſtum, & poſt illum futuros ſucceſſores, iterum novoq; hoc Codicillo, paternè ardenterque moneremus, ut Provincias noſtras, populoſque, quos eis ſubditos relinquimus, commendatos ex corde habeant: eos in noſtra Vera, Apoſtolica, Romana, in qua ſola ſalus eſt, Catholica Fide conſervent: Sectas omnes, pravas & falſas doctrinas, imò quidquid his aditum, cauſam, occaſionem aperire poſſet, ſeriò, omni ſtudio, omni conatu avertant, impediant. Hæc & plura alia in codicillo Ferdinandus. Intelligere porrò ex his licet, quo Zelo amplificandæ, tuendæq; veræ Fidei flagraverit, qui non modò uiuus id ſtrenuè curavit, ſed etiam moriens ab Herede, ut ultimam ſuam voluntatem, curari præcepit.

Spes & Fiducia in Deum.

Capvt II.

SI quam aliam virtutem plenis, ut ajunt, manibus Ferdinando Deus contulit, Spem certè & Fiduciam infudit uberrimè. Dei gratia fretus, & Re-

& Redemptoris precioſo ſanguine ac meritis, ſemper ſaluti ſuæ procurandæ operam naviter impendit, ſpe plenus fore, ut æternam ab æquiſſimo Judice ac miſericordiarum Patre aſſequeretur coronam, quam Legitimè certantibus ab eo tribui, etiam publico ipſe ſymbolo teſtatus eſt. Nihil occurrit unquã, quãvis arduum ac perdifficile, in quo Deum ſibi propitiũ non polliceretur. Hinc illud in rebus omnibus, exiguis, mediocribus, maximis, ad Deũ, Virginemq; Matrẽ, Cæliteſq; patronos perfugium. Hoc enim planè habuit perpetuum, humana media ad effectũ conſequendũ adhibere diligentiſſimé: ante omnia tamen rem Deo commẽdare, ac inprimis ab eo felicẽ ſperare ac præſtolari eventum. *In arduis Deo fidebat.*

Longum hic eſſet rem frequentiſſimam exemplis omnibus velle confirmare. Plura occurrerent, quàm propoſita brevitas patiatur. Anno 1619. menſe Junio Henricus Matthæus Comes Turrianus, trajecto Danubio, Boëmorum rebellium exercitum ad Viennam, adeoq; etiam in ſuburbijs ipſis collocarat. Conſpirantibus cum Turriano non paucis, qui in ipſa urbe degebant, graviſſimum Ferdinando periculum imminebat. Hæc inter ad aulam ſe contulit P. Bartholomæus Villerius è Soc.[te] JESV, Ferdinando tunc Regi à ſacris confeſſionibus, petijtque ſuum Regi adventum à primo Camerario indicari. Is dum conclavis, in quo Rex degebat, januam tacitus aperit, mirum planè ſpectaculum, Regem intuetur

Digitized by Google

Ante Chriſti effigiem proſtratus orat.

tuetur ante Chriſti è cruce pendentis effigiem humi pronum, dejectumq́; jacere. Spectaculo attonitus, Patri Villerio quod viderat aut refert, aut oſtendit, jubetq́; tantisper morari. Sub hæc in Regium conclave Pater inducitur. Tum Rex: Verſabar, inquit, Pater, in periculis, quæ domi foriſq́; imminent, recogitandis: volvebam animo hoſtium in ſuburbijs conatus, Acatholicorũ in civitate molitiones, quas exactè novi. Cùm nullum ab hominibus præſens viderem præſidium: ad Deum confugi, quod ſoleo; dejeci me ante crucem; meum Dominum adoravi; his planè verbis illum ſum allocutus. Domine JESV Ghriſte, generis humani Redemptor, tu qui corda intueris, nôſti, me non meam, ſed unicam tuam quærere gloriam. Tamen ſi tibi gratum eſt, his anguſtijs, & hoc hoſtium conatu me deprimere, pudore ſuffundere, hominibus contemnendum dare: non recuſo; fiat voluntas tua; habes me indignum tuum famulum ad nutum quemq́; promptum para-

Digitized by Google

paratumquè. Has preces vix exſolui, & ſumma Spe plenus fui. Miram animo tranquillitatem fecit Deus. Irritos conatus hoſtium, ita ſpero, Deus efficiet.

Hæc ſuo confeſſario Rex Ferdinandus quem Fiducia non fefellit. Illicò enim adfuit, ut alibi retuli, auxilium, quo & vim & dolos hoſtium Deus fregit ac animos bonorum omnium erexit. Scio privatè ac publicè dictum à multis, Chriſtum è cruce pendentem fuiſſe aliquando cum Ferdinando locutum, juſſiſſeq; bene de rebus ſperare. Hac ſuper re nihil habeo quod affirmem, vel negem. Si verum eſt, quod adſtruitur à multis; id, ſicut & plura fortè alia, Ferdinandi modeſtia ac humilitas, quoad potuit occultavit. Sed redeamus ad Ferdinandi in Deum Fiduciam.

Fama Chriſtum è cruce Ferdinando locutum.

Quo tempore de Fridlandi conjuratione & machinationibus, ac de ſuo diſcrimine nuncium accepit Ferdinandus: iniquo facinore hominis, ut par erat, commotus eſt; verùm qui Spem omnem in Deo poſitam habebat, nihil habuit prius quàm divinum implorare auxilium. Diſſimulata cauſa, Religioſis omnibus Familijs preces indixit; uno Deo inſpirante votum concepit, Domuiq; Probationis Soc^tis^. JESV ad S. Annæ, quæ fundationi ſufficerent, ſe triburum, Deo ſpopondit. Tantam poſthæc felicis eventus Spem hauſit, ut alterà ad ſe luce

Voto, & precibus Religioſorum, ſummo periculo eximitur.

venientem Confeſſarium, divini jam penè certus patrocinij, his verbis compellârit. Pater, moneat me opportuno tempore, votum ut perſolvam: voui heri dotem Domui Probationis S. Annæ, ex hoc periculo ubi evaſero: evadam autem, ut ſpero, brevi.

Allatum eſt aliquando, complures Reges, Principes, Reſpub: icto fædere in ejus damna conſpiraſſe. Narravit pauló poſt hæc ipſe alicui ex familiaribus; narrationi ſubjecit: Agant, quod lubet: ſpero fore, ut qua facilitate ſal aquâ, eâ conſpiratio iſthæc omnis divino patrocinio disſolvatur.

Allatæ erant literæ Ratisbonam, ubi erat Imperator, quibus certo certiùs aſſerebatur, etiam Angliæ Regem totis viribus in Cæſarem arma moturum. Has Ferdinandus cùm legiſſet, & qui legendas dederat, interrogaret, quid demum fiet? Deus, inquit ipſe, in cœlo eſt. Hæc verba tametſi ſæpe in hujuſmodi occaſionibus uſurpavit: nunquã tamen de cœleſtis patrocinij ſpe magnificẽtiùs videtur locutus, quàm cùm Græcium Francofurto renunciatus Cæſar redijt. Hic rerum difficultatibus victi dejectiq; nonnulli cùm inclamarent: vix ullam inveniri rationem, quâ aut præſentia mala averterentur, aut imminentia propulſarentur;

Aureum dictum Ferdinandi.

Ferdi-

Ferdinandus ad majeſtatem ſimulq́; lætitiam compoſitus, Laboratum eſt, inquit, etiam aliàs olim, & his, & peioribus: novimus Deo non defuiſſe modos, quibus conſilia hominum machinasq́; deijceret, quò Eccleſiam ſuosq́ue ſervos propugnaret: hodie nec Deo eſt imminuta potentia, nec deterior facta voluntas; eodem ſuo hodie ſedet in ſolio, quo olim; æquè potens, æquè bonus; ſpero in dies meliora.

De hac Cæſaris in Deum Fiduciâ una fuit Procerum, militum, civium opinio; illam in Deo Cœlitibusq́; altiſſimas poſuiſſe radices; Ferdinandum Deo ſic credidiſſe, ut meruerit, quoties expetijt, toties divinum patrocinium experiri. Sæpius, cùm Cæſar inſigni aliquo facinore publicé pietatem exerceret, ea vox repetita & audita multorum eſt; Hodie Cæſar hoſtium millia aliquot profligavit.

Charitas in Deum.

CAPVT III.

Aſſidua, de qua ſuo loco erit ſermo, rerum divinarum, Deique contemplatione aſſecutus fuerat Ferdinandus, ut intelligeret ſummum illud Bonum amore dignum eſſe ardentiſſimo, &

qui Seraphim deceret, ne dicam mortales. Lumini huic, quo bonorum omnium fontem Deum noverat, parem in Deum Charitatem exhibere ſemper contendit; ipſaq; in ara cordis ſeipſum quotidie amoris flamma conabatur incendere, ut gratum Deo fieret holocauſtum.

Amantium cùm illud maximè ſit, ejus, quem amant, honorem gloriamq; enixè curare: in hoc ſtudium omne operamq; poſuit, ut Dei ſui gloriam, decus, nomenq; augeret in terris. Dignum memoriâ planè eſt, quod iterum ac tertiò affirmavit: Dei gloriam ſibi ſic eſſe cordi, ut illius augmentũ ſi poſſet ſuo decremento poſſe comparari, non cunctaretur ſolio decedere, Coronas ac Sceptra deponere; ad vitam privatam delabi; ad miſerias redigi; ad mortem contemptu & probris plenam. Cùm preces ad Deum ab alijs poſtulabat, non petebat ſibi hoc illudue à Deo obtineri, in quod ferè humanus fertur affectus, ſed ut demùm id fieret, quo Dei gloria apud homines augeretur.

Divina gloria Imperium poſtponit & vitã.

Semper deteſtatus eſt id omne, quo ſciebat Deũ poſſe offendi. Culpam omnem, ac lethale inprimis peccatum, ita cavit, ut malorum maximum. Neq; verò crimina, quibus divina bonitas & majeſtas læditur, in ſe tantùm odit, verùm & in alijs. Extant ejus quamplurima in blaſphemias, perjuria, ſacrilegia, adulteria, non tàm reſcripta quàm ardentiſſimi in Deum amoris documenta. Quicunq; in ejus

acta

acta paulò attentiùs inſpexerunt, vidêre graviſſimè illum turbari ac cruciari, quoties vel irreverenter Dei nomen ab aliquo uſurpatum, vel cum contumelia traductum audivit. Huc referendũ eſt, Principem alioqui mitiſſimum ſolitum pœnas graviſſimas exigere ab ijs, quos audaciores in Numinis contemptum advertiſſet.

Addamus & tertium eximiæ in Deum Charitatis argumentum. Nullâ æquè re lætabatur, ac Dei ſui cultu ac reverentia. Quando templa celebrari, frequentari Myſteria, divini verbi præconibus frequentes adeſſe homines, maximè verò quando Euchariſtiã ibi coli vel audiebat, vel videbat, ubi Hæreſis eam antè deſpexerat: tunc verò gaudere, exilire, triumphare. Anno 1630. Styræ ac Welſij: rurſus anno 1636. Laureaci ac Lincij, Auſtriæ ſuperioris urbibus, ad Comitia cùm Ratisbonam iret, ſubſtitit, ut ſupplicationibus intereſſet, quibus in triumphum octo integros dies in Euchariſtia Deus homo defertur. Adfuére ijs ſupplicationibus ex Auſtria ſuperiori univerſa mortalium plurimi, & veró pietatis non vulgaris ſignificatione. Populi frequẽtiam ac pietatem primùm cum voluptate, contemplatus eſt Cæſar, deinde ad familiarem ſacerdotem converſus, quanta, inquit, quamq; liquida exiſtimas me perfundi lætitia, Pater, cùm ante meum obitũ hoc loco, (Lincij accidit) ubi

Chriſti in Euchariſtiâ cultu ſummopere exultat.

ubi non ita pridem in venerandam, & ſacroſanctam Euchariſtiam acerbè ac impiè declamabatur; unde veluti è malorum quadam ſcaturigine alij ac alij errores, aliæ poſt alias rebelliones emergebãt, coràm ac præſens video Deo ſupplicantium cætus pijſſimos, Proceresq; ac cives debitũ Deo in Euchariſtia, ſpectãte me, cultum perſolvere? hoc verò mihi gaudiorum omnium gaudium ita jucũdum accidit, ut lacrymas cõtinere non potuerim. Jſta Ferdinandus Imperator eâ tùm cordis teneritudine, tùm oris, oculorum, totiusq; vultus ad pietatem compoſiti habitudine pronunciavit, ut ille ipſe, cui dicebantur, Sacerdos ægrè à lacrymis temperare potuerit.

Recolit quotannis natalem ſuum diem.

Cùm pro quovis accepto beneficio gratus Deo eſſe cuperet, ſingulis annis Natali ſuo redeunte die hoc impenſius agebat. Colebat ea die ſingulariter Deum, vitæq; authori ob conſervatam ad eum annum vitam gratias agebat maximas: eaſdem quovis modo poſſet ut referret, ad aras agente Sacerdote, tot offerebat taleros, quot numerabat annos. Eodem die venientes ad ſe è Religioſis Familijs, qui ſociorum nomine preces deferebant, quibus illi & pro con-

pro conſervato Cæſare gratias Deo agebant, & ut diutius conſervatum vellet obſecrabant, planè benevolè ac peramanter, nec ſine voluptate excipiebat. Id vero, ajebat, mihi percharum eſt, nanciſci homines, qui me in gratijs, quas debeo, nec pares poſſũ, Deo agendis juvẽt.

Pia Sacramentorum frequentia, ac Euchariſtiæ cultus.

Capvt IV.

SAcramẽta uberrimos eſſe fontes, è quibus bona cæleſtia in mortales profluunt, ſemper exiſtimavit. Vt divinæ gratiæ cupidiſſimus fuit, ita planè frequens hos fontes adijt. Quinquageſies minimùm annis ſingulis & exomologeſin facere, & Synaxin ſumere cùm fuerit ſolitus, id verò uſurpabat vel maximè ſolennioribus Chriſti, Virginis Matris, Apoſtolorum, eorumq; Cælitum, quos in Patronos elegerat, feſtis diebus: tùm ſanctioribus quibuſdam anni temporibus, Quadrageſimæ ſcilicet & Adventus, quando Dominicis ſingulis diebus, incidentibuſq; feſtis, & Pænitentia animum ſanabat, & Euchariſtia reficiebat.

Sæpiſſimè per annum ſacramenta frequẽtabat.

Seriò ac diligenter, non tamen anxiè, utriq; Sacramento parabat ſeſe. Ante Confeſſionem in amaritudine culpas recolebat: nec antè ad Sacerdotis pedes accidit, quin priùs ab Eleonora Auguſta conjuge, ſi adeſſet, piorum ex more, veniam fuiſſet precatus, ſi qua illàm re læſiſſet aut verbo. Veſperi ante Synaxin percipiendam, ſeveriore abſtinentiâ cænulam accîdit, niſi abſolutum jejunium eo die religio imperavit. Ipſo Euchariſtiæ ſuſcipiendæ tempore tantum ardorem, pietatem tantam, tot ſuſpiria, tot lacrymas præſeferebat, ut incenſus Dei amore animus planè è corpore ſervatori ſuo obvius ire velle vidêretur. Cùm anno ſalutis 1624. Sanctioris hebdomadæ feria quinta peccata confiteri, & Chriſti Corpus publicè, ut habebat in more, participare ſtatuiſſet; auditâ (fuit vanus rumor,) Confeſſarij abſentiâ, timuit ne voto fruſtraretur ſuo: hoc verò Sacroſanctæ Euchariſtiæ illo die percipiēdæ adeò inflammatum fuit deſiderium, ut illicò toto corpore cæperit ſudore perfundi. Fluebat adhuc ſudor, cùm Confeſſarius adfuit, ſuaq; manu, ipſo Cæſare invitante, tetigit aquas indices ignis, quem Deus in animo pio excitaverat.

Modus parandi ſe ad Confeſſionem.

Deſideriũ Euchariſtiæ.

Hæc Sacramenta cùm frequens ac piè adierit, non defuit alijs etiam adminiſtrandis, qua licuit ratione, piè itidem Sanctèq; cooperari. E ſacro fonte toties libens infantes ſuſcepit, quoties vel è Proceribus, vel etiam è famulis domeſticis aliquis id expetijt. Si

Digitized by Google

tijt. Si quando Regnorum curis præpeditus adeſſe non potuit, elegit ex optimatibus, quem ſuo nomine juberet pio munere defungi. Sacro Chriſmate ſolenni ritu Confirmādos, etiam cum voluptate obtulit Antiſtiti; ea ipſa manu, qua Sceptrum tulit, faſcia eorum frontem obſtrinxit. Jd officij Chriſtiano Gulielmo Marchioni Brādenburgico, paulò antè Catholicis adſcripto, cùm præſtaret in Oratorio Collegij Viennenſis Soc^tis^. JESV, tanta in utroq; pietas exarſit, ut neuter lacrymas cohibere potuerit. *Memorandum pietatis exemplum.*

Exigit locus hic, ut ſolennem Auſtriacis Principibus in Euchariſtiam cultum ac reverētiam Ferdinando II. non modò non defuiſſe, ſed planè præ cæteris quam plurimis fuiſſe oſtendam. Recurrente tempore, quo Chriſtianorum pietas octo integros dies Euchariſtiæ colēdæ ornandæq; attribuit, nunquam Ferdinandus à ſupplicationibus abfuit: pedes, nudo capite, ſola florea redimitus corona, facem dextra præferens, quotannis Deo ſuo triumphanti famulatus eſt. Accidit aliquando, ut diutius geſtatâ face brachium manuſq; intumuerit. Subſecuta die ſupplicationi intereſſe alteri cùm vellet, maleq; affectum brachium è collo ſuſpenſum haberet, è Proceribus aliquis Cæſari à face ferenda ea die ceſſandum aſſervit; at ipſe, ſupereſt, inquit, adhuc manus altera, qua Deo ſerviam. *Christo in Eucharistiâ triūphanti famulari ſolitus eſt.*

Quando aut exeunti, aut redeunti in aulam oc-

currebat Sacerdos Euchariſtiã deferens, Rudolphi I. imitabatur exemplum. Jllicò venerabundus exiliebat curru, fixis etiam lutulenta in humo genibus Deum adorabat: Sacerdotem ſive ad ægrotum ab Eccleſia, ſive ab illo ad hanc euntem pedes proſequebatur. Græcij in Euchariſtiam cùm incidiſſet, non modò Presbytero ad infimæ ſortis hominem in ſuburbium properanti præſtò fuit, ſed ægroti etiam paupertatem mirifica liberalitate erexit.

Rudolphi I. exemplum ſecutus.

Plurima illi in tanta Regnorũ turbatione, belliſq; difficilia & gravia cùm occurrerint, hoc habuit in omnibus ſolenne; ad præſentem divini Numinis opem impetrandam, publicum Euchariſtiæ cultũ indicere. Jtaq; ſæpiſſimè modò in uno, modò pluribus in templis, ipſoq; non rarò Aulæ ſacello, Euchariſtiam juſſit publicè proponi coliq;. Ipſe cæteris ut præiret exemplo, integras ante illam horas dejectus in genua humillimè ſupplicavit Deo. Statas quadraginta horarum preces, tribus ante cineres diebus, in Societatis JESV templis inſtitui ſolitas, frequentavit quotannis, Deoq; in Euchariſtia tunc deſeruijt profuſiùs, cùm alij voluptatibus indulgent liberiùs.

Turbatis rebus Euchariſtiam curabat exponi.

Miſſæ, hoc eſt, Sacrificio, in quo ille ipſe eſt victima, qui ſummus æternuſq; Sacerdos eſt, non modò intererat puro corde, ac reverenter, ſed amavit etiam eos potiſſimùm coram ſe Sacris operari, quos credidit Deo à pietate ac Sanctimonia commendari. Ve-

Amabat piorum Sacerdotum audire Miſſam.

Digitized by Google

ri Velim nulli unquam excidere, quod adſcribo. Neſcio qua ex cauſa factum eſt,ut ex ijs, qui à Sacris Cæſari erant, nemo aliquando adeſſet. Ergo loci, in quo Aula erat, Sacellanus ab eo, cui incũbit providere,invitatus eſt ad Miſſam coram Cæſare dicendam. Jam Sacerdotalibus ornatus veſtibus Sacrum auſpicaturus erat, cùm Cæſar novum hominem intuitus, ex illo ſciſcitatur,an Sacrâ animum exomologeſi expiaſſet? hærente illo, ac tacitè negante, oporteret, ſubintulit, antè confiteri.

Oratio, & Lectio Sacra.

Caput V.

ORationis, Sacræq; lectionis ſtudium, quo Ferdinandus excelluit, poterit Principibus exemplo eſſe, quod imitentur. Nemo hominum cauſari jure poterit publica negotia, quaſi ea precãdi meditandiq; divina tempus præripiant. Ferdinandus Imperij, Regnorum, & multarũ Provinciarum negotijs diſtẽtus, tot bellorum curis implicatus, novus David, penè ſepties, quandoq; etiam ſæpius, in die laudem dixit Deo.

Manè experrectus, invocatâ primum SS. Trinitate, diem iſta Eccleſiæ precatione auſpicabatur: Per Signũ Crucis ✠ de inimicis noſtris ✠ libera

libera nos Deus noſter ✠. Quibus verbis breviſſimam, ſed pietatis ſenſu pleniſſimam interijciebat meditationem, quæ in precatorio ejus libelſo inventa eſt, Per Signum Crucis ✠, in quâ Chriſtus Jesus, Dei & Mariæ filius, verus Deus, verus homo, Salvator Mundi, pro nobis, ineffabili, incomprehenſibili charitate erga Deum, erga nos homines, humilitate, manſvetudine, patientia, fortitudine, & conſtantia, atq; paupertate, inter duos latrones paſſus & mortuus eſt. De inimicis noſtris ✠, Hæreticis & eorum erroribus, Mundo & ejus vanitatibus, Carne & ejus cupiditatibus, dæmone & ejus fraudibus: Libera nos Deus noſter ✠. Tu enim ſolus ſcis & potes. Strato egreſſus, antequã cubiculo egrederetur veſtibus induendus, integram Orationi piæq; meditationi horam, ante altare ad eum uſum paratum, quotidiè impendit. Orationem concluſit Dominicâ precatione & ſalutatione Angelica pro filio Rege, ante S. Jgnatij Cõfeſſoris effigiẽ, expanſis in crucẽ brachijs, ſepties recitatâ; & infixo quinquies in Chriſti vulnerũ honorẽ, terræ oſculo. Cõſvetudinẽ hanc cõſtãter adeo vitâ totâ tenuit, ut ne itineribꝰ quidẽ ac invaletudine impeditus eam dimiſerit. Libet hîc præclarũ hujus rei teſtimonium adſcribere. Peractis Ratisbonæ Comitijs anno 1637. Viennã movit Januarij die 23. eodẽq;

Manè ſtatim à lecto horam orationi tribuebat.

In tãta maieſtate quanta demiſſio!

eodēq; Straubingā venit; eâ valetudinis conditione ac ſtatu, quem viderunt omnes. Hîc ad Cōfeſſariū, qui æger lecto detjnebatur, quas ſubijcio, ſua manu exaratas literas dedit. Reverende in Chriſto Pater. Hactenus ſemper in uſu habui meas orationes, antequā me induerem, per horam dicere: quod mihi ſatis difficile erit in hoc itinere continuare; cùm quotidie hora quarta ſurgere deberem. & licet in illa re planè nullum votum habeam: peto tamen à R^a. V^a. conſilium, an in aliquo diſpēſare poſſem. Ego, laus Deo, bene valeo. Straubingæ 24. Ianuarij, 1637.

Matutinæ orationis hora abſoluta, & mox indutus, duobus Sacerdotibus ſucceſſivè ad aras operantibus aderat, pietate ſumma. Secundo Sacro abſoluto, Lauretanas B. V. Litanias Sacerdote præeunte recitabat, niſi ea ipſa die vellet adeſſe cantoribus muſico illas concentu modulantibus, quod uſurpatum vidimus poſt decantatas Veſperas diebus Dominicis, feſtiſq; omnibus, ac Sabbatis. Die decurrente ſubtrahebat ſe negotijs, iterumq; Orationi ac in ſeipſum inſpectioni horam mediam dabat. Ne quidem, cùm venationi vel aucupio intentus eſſet, hæc neglexit. Dum fera expectatur, aut Ardea, ipſe Deo plerumq; vacabat & ſibi.

Duas quotidie Miſſas audiebat.

In ipſa venatione ſe recolligebat.

Digitized by Google

Veſpere, antequam cubitum concederet, mediam horam ut minimum in Oratione & conſcientiæ examine perſtabat, & ad mortē ſe comparabat, non ſecus, ac ſi eâ nocte foret ſibi moriendum; & in eam rem ſubnectebat orationem ad B. Virginem & ad Angelum Cuſtodem pro bona morte, unà cum profeſſione Fidei, deſumptâ ex parte ſeptima Manualis piarū precationū P. Petri Ribadeneiræ, quod aſſiduè & quotidiè manibus terebat. Vltimis vitæ annis catarrho gravatus cùm facilè obdormiret, nō ſemel viſus eſt ultra horam cum ſomno luctari, ut preces perſolveret. Eleonoræ Imperatrici ſuadenti aliquando, ne tantam ſibi vim contra ſomnum inferret, ſeq; in lectū reciperet reſpōdit: Placetne, ut pecudis more ad ſomnū me cōponā?

Parabat ſe quotidie ad mortem.

Præter Orationes diurnas vocales quotidianas, recitationē Coronæ B. Virginis, ejuſdemq; Officij, & Officij pro defunctis, & ſeptenarum Litaniarum (Lauretanarum, omnium Sanctorum, de Nomine Jesv, ad Sanctos Germaniæ Patronos, ad Sanctos Milites, pro Defunctis, & aliarum ad B. Virginem è Sacra Scriptura deſumptarum.) uſum quoq; frequentiſſimum habebat Orationum, quas Chriſtianæ vitæ magiſtri jaculatorias vocant, quia ijs quaſi jaculum ad cælum Deumq; animus celerrimè dirigitur. Vel ipſa nocte intempeſtâ cùm evigilaret, in hujuſmodi voces erumpebat. Maria Mater gra-

Vtebatur iaculatorijs orationibus.

tiæ,

tiæ, Mater miſericordiæ, tu nos ab hoſte protege, & hora mortis ſuſcipe: Monſtra te eſſe matrem: & id genus plurimas. Gravioribus urgentibus periculis pſalmos habuit ſelectos, quibus Dei auxilium imploraret: ij fuêre ſecundus, trigeſimus, trigeſim9 quartus, quadrageſimus quintus, quinquageſimus tertius & octavus, ſexageſimus ſeptimus & octavus, ſeptuageſimus, nonageſimus.

Divinis Officijs & frequēs & libens adfuit. Cùm aliquando aſſeruiſſet tribus in rebus nunquam ſibi tempus longum viſum: primo inter eas res loco divina officia memoravit. Non ſemel accidit, ut Sabbato quatuor ab Vrbe leucas abſens, incredibili celeritate accurrerit, ut primis Veſperis intereſſet. Ob ijcienti ſtabuli Præfecto perituros eo curſu equos; Pereant, inquit, dum adſimus; alij, qui nos vehant, non deerunt. Supplicationes publicas ſic frequentavit, ut omnibus fuerit non ad celebritatem modò, ſed etiā ad pietatē incitamentū. Vultu totoq; corpore ad Chriſtianam demiſſionem compoſito, manu roſariū ſeu precatorios globulos geſtans & decurrens, uni Deo Cælitibuſq; intentus inceſſit. Græcij Princeps quiſpiam ad Archiducis Ferdinandi latus incedens, cæpit cum eo ſermonem velle miſcere: Archidux ad eum placidè converſus, Oremus, inquit, nec ſimus ſupplicanti po- *Exemplum imitatione dignum.*

 pulo

pulo huic ſcãdalo Sed illud hujus generis admiratione digniſſimum. Graſſabatur in Imperio Guſtavus Sveciæ Rex, & victor ſuſq; deq; miſcebat omnia. Vrbanus VIII. Pont. Max. ut Catholicæ Reipub. Deum placatum faceret, Iubilæum præcipuè Germanis cõceſſerat. Jn eam rem indicta Viennæ fuit ſupplicatio ab Aulæ templo ad S. Stephani Cathedralem ædem. Hora ſupplicationis cùm adeſſet, copioſa cæpit effundi pluvia. Fuère, qui Cæſari ſuaderent, à Supplicatione ut abeſſet, cælo ſcilicet graviore ac pluvio; pernegavit. Saltem curru veheretur: renuit. erant lutulentæ plateæ: per lutum inceſſit. è tectis & canalibus copioſus imber cadebat: cõtempſit. fluebant per compita rivuli, ut à civibus aſſerculi ſternerentur tranſituro: tranſivit, amictu vili, manibus madido ſub pallio compoſitis, demiſſis in terram oculis; cùm pilei oras vel limbũ dẽſiſſimè ruens pluvia in faciẽ depreſſiſſet, ipſumq; in collum defluens imber penetraret. Hîc non ſilebo, quod inclamavère permulti, eâ die, eâq; ſupplicatione à Ferdinando de Sueco triumphatum eſſe; eâ ejus diei Cæſaris humilitate fractam fuiſſe victoris Regis ſuperbiam. Certè non ita diu poſt in ipſo conflictu glande plumbeâ trajectus occubuit.

Aliud.

Ferdinandus ſacræ lectioni deditus.

Supereſt Sacræ Lectionis ſtudium. Antequam renunciaretur Cæſar Surij de Sanctorum vitis hiſtoriam ſexies legerat (quod non crederem, niſi ex ejus ore haberem;) nec Imperator renunciatus ab ea le-

Digitized by Google

ea lectione deſtitit. Vitas Patrum recognitas legit diligentiſſimè; eorum etiam omnium, qui ſacros ordines vel primò inſtituerunt, vel ad primam rationem atq; normam revocarunt, aut aliàs noſtro ſæculo Sanctitate conſpicui fuerunt. Nihil unquam ab Jndis, Sinis, Japonibus, de Fidei Religioniſque Chriſtianæ incremẽto aut perſecutionibus allatum eſt, quod non attentè perlegerit. Sacratioribus feſtis Chriſti naſcentis, circumciſi, à Magis adorati, patientis, reſurgentis, alium atq; alium quotannis à ſuo Confeſſario authorem petebat ſibi ſuggeri; cumq; poſtremis annis novi nihil de eo argumẽto reperiretur: **redibo**, ajebat, **ad meum Vincẽtium Brunum, aut Ludovicũ de Ponte**, quorum meditationes ita ſibi fecerat familiares, ut dixerit aliquando, ſe eas propemodum complecti memoriâ. Quotidie vel unũ caput ex libello Thomæ de Kempis, vel aliquot ex eo ſelectas ſententias; curſus quotidie compendium vitæ alicujus è Cæliti-bus, qui eo die coluntur, legit. At ſacros libros, quos Deo dictante exaratos credimus, non modò crebrò, ſed planè piè, eâq; quæ decet ſummi Imperatoris reſcripta & præcepta, reverentiâ evoluit expenditq;. Jter facturus, aut venationis vel aucupij cauſâ plures dies vel ſeptimanas ab vrbe abfuturus, deſignabat authores unà deferendos, quos horis opportunis lectitabat. Verbo, lectione ita capiebatur,

ut credam Balthaſarem Comitem à Thanhauſen, de quo alibi, à Ferdinando, cui erat familiariſſimus, hauſiſſe, quod dixit aliquando, cariturum ſe libentius vivendi quàm legendi facultate.

Conformitas Voluntatis cum divina.

CAPUT VI.

Divina Voluntas Cynoſura fuit Ferdinando, in quam unam intentus, voluntatis ſuæ navim ſemper eſt moderatus. Hoc egit perpetuò, ut diſceret id unum velle, quod Deo luberet. Laborioſè quod conatus eſt, feliciter eſt aſſecutus: nam eò devênit, ut in divina voluntate & providẽtiâ ſuaviſſimè conquieſceret. Audivi cum admiratione eum dicentem, Jam pridem curæ moleſtiæq; me confeciſſent, ac in ſepulchrũ abdidiſſent, niſi me meaq; omnia integrè unius Dei providentiæ commiſiſſem, & Jovialem ac lætam naturã Dei dono nactus eſſem. Et certè fieri vix potuit, ut homo ferret, quæ Ferdinandus tulit, niſi gratum fuiſſet ea pati, quæ Deus aut immittebat aut permittebat. Mirabitur poſteritas, quod nos ſuſpeximus: in crebris

Neſcit adverſis ſuccumbere id volens, quod Deus.

certiſq;

certiſq; periculis, quæ ipſi, filijs, genti, provincijs, regnis interitum exitiumq; minabantur, nunquam fuiſſe dejectum animo; nunquam erupiſſe in querelas; unam eam vocem emiſiſſe: Fiat Dei voluntas: & quod antiquæ patientiæ exemplar Job prædicabat: Sicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen ejus benedictum. & hac ratione ſolabatur ſuos, ſi quando triſtiores conſpiceret.

Vir probus, magniq; nominis Dux, cuipiam è Conſiliarijs intimis, tùm ei, qui Cæſari à confeſſionibus erat, dixit aliquando rem in eo eſſe, ut poſt Ferdinandū Auſtriacorū nullus in Cæſarem eligatur; hactenus Auſtriacos, ad eam dignitatem divitijs ac potentiâ velificatos eſſe; hodie Ferdinandi prodigâ liberalitate ea eſſe ſubducta præſidia: adeoq; nec divitias ſupereſſe, nec vires; ad paupertatem ventum eſſe, & prope ad egeſtatem. Cùm iſta ad Ferdinandi aures delata fuiſſent: modeſtiſſimus Imperator hæc reſpōdit. Res mortales omnes ſuam habere periodum; naſci, creſcere, deficere: fieri poſſe, ut Auſtriacorū Imperium in ipſo concludatur; & ſi Deo ita viſum eſt, ſe non modò non refragari, ſed nec triſtari; Deum ſuo arbitratu ac volū-

Magna reſignatio, ſimulq; fiducia in Deum.

 tate

tate his illiſue dare Imperia & Regna; humanis ad hoc aut opibus aut potẽtia non egere, quas dare& auferre poteſt cùm lubet. Adhæc, Rudolphum I. à Deo evectũ eſſe ad ſolium, cujus tùm nec opes nec vires poſſent cum ijs cõferri, quibus hodie Archiduces Auſtriæ Dei beneficio pollẽt.

Jnciderat ſermo de malis quotidie emergentibus; bella è bellis naſci; diſcrimen ad diſcrimina gradum fieri; exhauriri opes; vires enervari. Nunquam Chriſtiano Cæſare vocem magis dignam protulit Ferdinandus. Faciamus, inquit, quod in nobis eſt, & ſinamus hæc & nos à Deo regi ac dirigi, nos ejus cõformemus voluntati, Satagamus ut cælum lucremur & beatitudinem cõſequamur, Deus omnia bene diſponet. Cæterùm hanc ſuæ voluntatis cum divina conformandæ curam non in adverſis modò ſuſtinendis, ſed in proſperis etiam optandis habuit perpetuam. Vnico rem hanc exemplo, ſed planè præclaro, illuſtrabo. Fundatæ ſalutis anno 1616. ad Ferdinandũ Græcij degentem Pragâ perſcriptum eſt, Maximilianũ Archiducẽ, Rudolphi & Matthiæ Cæſarum fratrem, rem ipſius ſtrenuè agere: dixiſſe illum Matthiæ Cæſari, nolle ſe Praga excedere,

Vox Chriſtiano Cæſare digna.

cedere, niſi in Regnorũ Provinciarumq́; hæredem Ferdinandum vidiſſet adoptatum. Retulit hæc Ferdinandus Rectori Græcenſis Collegij Soc^tis^. JESV: ſubinde inſtitit, ut negotium curaret Deo ſociorum precibus commendari, ita tamen, ut non aliud hi à Deo peterent, quàm ut ejus fieret voluntas. Addidit ſub hæc, aurea verba. Pater, ſine jactantia ac vano tumore dictum volo, hæ meæ quotidianæ ad Deum ſunt preces. Domine, ſi eſt ad laudem & gloriam tuam, & ad ſalutem meam, ut major ſim quàm ſum: exalta me, & ego glorificabo te. Si eſt ad laudem decuſq́; tuum, meamq́; ſalutem, ut perſiſtam in gradu, quo ſum: conſerva me, & ego glorificabo te. Si eſt ad laudem & gloriam tuam, & ad meam ſalutem, ut in humiliori gradu ſim: humilia me, & ego glorificabo te. Poſt tam inſigne cum divinâ conſpirantis humanæ voluntatis exemplum, aliud ſubtexere hoc loco non lubet, etſi alia permulta non deſint.

In quavis fortuna Deũ glorificare paratus eſt.

Digitized by Google

Devotio erga Virginẽ Dei Matrem.

CAPVT VII.

POſt Deum, Virgini inprimis terræ cæliq; Reginæ addictus fuit. Jlli præcipuum non modò cultum, ſed amorem etiam impendit. Vt patronam cliẽs reverebatur, ut filius amabat matrem. Quotidianum ei certum precum penſum perſolvit, dum vixit. Nulla eſt in utraq; Auſtriâ, nulla in Vngariæ Boëmiæq; Regnis, nulla in Styriâ, Carinthia, Carniolia, Bmæ. Virginis pia Sodalitas, in cujus Album nomen ſuum non retulerit; imò in cujus Album, ejus exemplo, Auguſta Conjunx, Rex, Regina, ac liberi cæteri ſua quoq; nomina non inſcripſerint. Petiêre hoc ipſum in remotiſſimis Provincijs poſita Sodalitia, & inter cætera Inſulenſe apud Flandros, & impetravêre facillimè; nihil enim magis optabat Cæſar pijſſimus, quàm ut ubiq; inter Mariæ ſervos nominaretur.

Sodalitatibus Parthenijs ſe inſcribit.

Et ſuos Exemplo trahit.

Ad loca pia, & à præcipuo in Cælites cultu celebriora libenter peregrinatus eſt, præſertim junior: ad nulla tamen libentiùs, quàm ad Virginis templa. Ejuſmodi peregrinationes & Græcio & Viennâ ſuſcepit plurimas, quas hîc referrem, niſi alio loco Lauretanam, Ottinganam & Cellenſem, aliaſq; id generis

B. Virg. peregrinationibus colit.

generis retuliſſem. Vix unquam aliquid gravioris momenti ſenſit imminere, quin concepto vel peregrinationis, vel donarij voto Virginis opem implorârit, & obtinuerit. Dixit aliquando, nihil ſe unquam à B^{ma}. Virgine petiviſſe, quod non impetrârit. Bona vera & certa petebat ſimpliciter; cætera adjectâ conditione, ſi eſſet è re gloriæ Dei. Ratisbonæ 1636. cùm in comitijs degeret, peregrinationem Cellas vovit, & cum eo Auguſta, ſi Ferdinando III. Romanorum Regnum ab Electoribus deferretur: ibidem donarium Bogenbergenſi Virginis templo, ſi Adamus Comes Schvvartzembergius, Brandenburgici Electoris princeps Legatus, idemq; Catholicæ fidei cultor (Vir prudens & cordatus, qui ut revaleret Reip. multùm intererat,) ſanitati reſtitueretur. Secuto eventu, voti utriuſq; reus, ſecundum illicò exſolvit: de primo pridie obitus Auguſtam allocutus, Meminerimus, inquit, Magnæ Matri reddere, quod vovimus: utrique noſtrûm Cellas ire ſi minùs liceat, alterũ certè ire neceſſe eſt; quemadmodũ poſt anni primi luctum etiam ire decrevit Eleonora Imperatrix vidua.

Et ab eâ quæ petit, impetrat.

Integros viginti annos bellis petitus, armorum ſuorum ſummam præfecturam ſemper Virgini commiſit. Hujus imaginem in regio vexillo, meliori omine quàm aquilã, juſſit militi præferri. Hanc non

modò verbo, familiariq; ſermone, ſed datis ad Duces literis mandatiſq; Generaliſſimam nuncupavit: non ſecus ab exercitu voluit coli, quàm armorum moderatricem: in eos, qui minùs reverenter habuerunt, egit ut in transfugas; & non ſolùm divinâ ſed militari etiam lege reos. Delatum eſt ex Italia, à Cæſariano milite Virginis templum direptum fuiſſe ac expilatum: illicò ſua manu Italico idiomate ad ſupremum Tribunum literas dedit 11. Novemb. 1629. quas Latinè redditas ſubijcio.

B. Virgo Generaliſſima Ferdinandi.

Ipſe verò Iniuriarū eius ultor acerrimus

Dilectè Comes: Per occaſionē Mercatorum ſcripſi tibi hodie manè id, quod intelleximus de exceſſibus & facinoribus commiſſis, uti dicitur, à meo milite adverſus Imaginem Benedictæ Virginis & Sanctiſſima Sacramenta. Ex alligatis autem literis cognoſces plura in particulari. Chare Comes; noſti quot Gratias & victorias acceperim de manu Dei per interceſſionem Sanctiſſimæ ejus Matris, Generaliſſimæ meæ. Quòd ſi verò milites mei non abſiſterent ab hiſce ſuis ſceleribus; timendum eſt mutari poſſe gratiam in punitionem. Mando tibi igitur quàm

poſſum

Digitized by Google

poſſum ſeriò, ut ſuper hac re diligentiſſimam inquiſitionem inſtituas, & ſontes ſeveriſſimo exemplo caſtiges, quovis reſpectu ſepoſito; prout facturum non dubito eum Miniſtrum, qui Gratiam Domini ſui deſideret.

S. Benedicti Monachis è monte ſerrato ab Hiſpania in Auſtriam profectis optatum in ſuburbio Viennenſi locum Eccleſiæ in Virginis Dei genitricis memoriam conſtruendæ, Monaſterioq; erigendo concesſerat Ferdinandus. Tribunus præſidiario urbis militi præfectus incommodum ratus, eo loci molem tantam erigi, multa opponebat: accedere ad propugnacula civitatis plus quàm expediat; poſſe hoſtibus munimento cedere, ſi Viennam contingat obſideri; removenda hæc eſſe ab arcibus, non admovenda. Cognovit Tribuni querelas Cæſar, & illicò, Deus bone, inquit, quid cauſatur Tribunus? at ego nullum tuendæ civitati propugnaculum aptius novi, quàm Virginis templum: malo Virginem in proximo coli, quàm in urbe militem eſſe: ſecuriorem mihi tutelam ab ea polliceor, quàm ab hoc. Dicatur Tribuno, me in

Virginis templa, Vocat urbium Propugnacula.

 ſenten-

ſentẽtia perſiſtere; eo loci, quo dixi, velle templum conſtrui; nihil eſſe quod à Virginis templo timeatur, plurimum autem quod ſperetur.

Condonatione Perduellionis redimit Virginis imaginem.

Actum eſt Decembri menſe 1636. Ratisbonæ, ut Laurentio de Hoffkirchen Baroni Auſtriaco rebelli, qui plures annos contra Ferdinandum hoſtibus militaverat, Cæſaris Ferdinandi clementia locũ faceret ad veniam. Erant multa quæ diſſvaderent, unum fuit quod Cæſarem in petita impulit. Dictum eſt Virginis imaginem, Boleslaviæ in Boëmiâ celebri populorũ accurſu coli ſolitam, in Hoffkircheri poteſtate eſſe; illam recuperari poſſe, priſtinoq; honori reſtitui, ſi ille in gratiam recipiatur. Vt hæc pijſſimus Cæſar audivit, mandavit nonâ Decembris literas patentes expediri, quibus Laurentio Baroni de Hoffkirchen clementer venia concedebatur, hac expreſſâ conditione & pacto, ſi is Dominæ noſtræ Virginis B^mæ. imaginem, ut pollicebantur, qui pro illo agebant, ſecum referret. Ardenter cum Romano Pontifice egit, ut Virginem ſine originali maculâ fuiſſe conceptam pronunciaret. Hoc idem officij à Ferdinando filio, cùm ipſo Conceptæ Virginis die anno 1625. Vngariæ Rex inauguratus eſſet, factum eſſe magnopere gaviſus eſt. Quandocunq; vel ſua confeſſurus peccata formulam Eccleſiæ conſvetam præmittebat, vel etiam aliàs recitabat & Deo confitebatur,

Gloria Virginis ſtudet.

tebatur, poſt Deum adjungebat B^mæ^. & ſemper immaculatæ Virgini.

Devotio in Sanctos.

Caput VIII.

Qui Cælitum Reginam ſingulari, ut dictum eſt, obſequio coluit, ipſos etiam Cælites veneratus eſt. Quotidie omnes cum Chriſto regnantes Sanctos in patrocinium advocavit, Litanijs piè recitatis. Viros jam æternâ gloriâ donatos, qui vel Germaniam inhabitârunt olim, vel eandem Evangelij luce Deo dedicârũt; eos etiam, qui quondam in terris Milites, hodie in cælo triumphant, veneratus eſt plurimùm; redactis in ſyllabum eorum nominibus, quotidie illos in obſequij argumentum ac patrocinij ſpem compellavit. Ordinum Religioſorum ſanctos Inſtitutores omnes ardenti amore ac honore complexus eſt. Dies illorum cultui ab Eccleſia præſcriptos traduxit veneratione pijſſimâ; Templa, in quibus præcipuus eis honos exhibebatur, quotannis acceſſit; juſſis eòdem ire cantoribus Aulicis, ut muſico concentu eorum in terris augeret gloriam, quibus ex animo in cælo coronas gratulabatur ac triumphos.

Sãcti à Ferdinando culti.

Præcipuè Fundatores Religionum.

Damnavit frequenter Hæreticorum furorem, qui vel in Sanctorum imagines, vel in ſacra ipſorum

Lipſana debacchantur ac ſæviunt. Vtraq; ipſe ſemper theſauri loco duxit, & quo maximo potuit honore affecit. Non publicè modò & oſſa & cineres Sanctorum coluit, ſed etiam privatè, ipſiſq; quas incoluit, in ædibus. Altare, quod ad meditādi precandiq; uſum in intimo cubiculo paratum habebat, ſacris totum exornatum erat Lipſanis, quæ vel à Majoribus acceperat, vel ſtudio ipſe laudabili conquiſiverat. Manè cùm Deum oraturus ad altare illud acceſſit, ea Lipſana exoſculatus, ijſdem ſe in crucis formam ſignavit. Adhæc die è collo, nocte è lecticâ, cum cereo Agno ſolenni à Pontifice precatione dicato, ſuſpenſam habuit thecam Reliquijs refertam. Audierat Norberti viri ſanctiſſimi, Præmōſtratenſium Patris, & Magdeburgenſis olim Antiſtitis, corpus nullo eſſe in honore Magdeburgi in civitate Hæretica; egit illicò, & effecit, Pragam ut deferretur: quâ die magnificâ pompâ, piaq; ſupplicatione, è Cathedrali Eccleſia in Templum Præmonſtratenſium illatum eſt, non modò ipſe pedes, Aulâ totâ præeunte, comitatus eſt, ſed etiam aliàs honoris, obſequij, & pietatis ergò, eò ſe contulit.

Honorat ſacras Reliquias

Transfert S. Norbertum.

Cælites omnes ut piè coluerit, quoſdam tamen veneratus eſt impenſiùs, ut quos Patronos adoptârat: ij fuêre Joannes Baptiſta, Apoſtolorum Principes Petrus & Paulus, Antonius Patavinus, Auguſtinus, Franciſcus, Jgnatius Confeſſor, Thereſia. Auguſtæ & alijs ſæpius aſſervit, Sancto Jgnatio ſua ſe omnia

Sancti Patroni Ferdinandi.

Digitized by Google

omnia peculiari curâ commiſiſſe: voluiſſe ab illo ſua vota dirigi: per illum Deo exhiberi. His omnibus ſolitus fuit ſingulis menſibus eum addere, quem ſorte eductũ à Sodalibus Virginis Annunciatæ Patronum accepit. Jam verò Angelo Cuſtodi cùm ſe plurimum debere fateretur, egit, ut per Pontificem liceret in ſubditis ſibi provincijs octo integros dies illi feſtos agi à Clero; & verò obtinuit. Jgnatij ac Franciſci Xaverij Confeſſorum patrocinium cùm frequentiſſimè expeteret, non apud unum Pontificem egit, ut in Sanctorum Album referrentur: à Gregorio XV. relatis primus ſacram erexit Viennæ ædem, in qua colerentur.

E quibus S. Ignatius inter primos.

Et Angelus Cuſtos.

SS. Ignatio & Xaverio templum extruit.

Reverentia in Sacerdotes.

Capvt IX.

MOrtalium neminem in terris æquè reveritus eſt atq; Sacerdotes, in quibus omnibus divinum Numen venerabatur & honorabat. Sacris initiatum hominem ut benevolè complecteretur, non alius quærendus fuit titulus, quàm ſacrorum. Et ſi eos coluit officioſiùs, quos congruã ſanctitati Ordinis vitam ducere nôrat: tamen & reliquos honore dignabatur, ſolitus dicere, multa Ordini de-

Prudens dictũ

Imperator Sacerdoti cuicũque pileum deponit.

Nulli eorũ manum oſculandã permittit.

Dictum memorabile.

dini deberi, quæ homini non debentur. Si Sacerdotem (ipſos etiam ſuos Sacellanos,) vocaret, honoris ergò Dominũ aut Patrem appellabat. Quemcunq; obvium habuit, poſito pileo etiam Imperator ſalutabat. Auſtriacorum Principum in Germania mos eſt, amoris ac benevolentiæ pignus, manum adeuntibus dare exoſculandam. Ferdinandus, ut libentiſſimè dexteram ſacerdotibus dedit omnibus, ita nulli oſculum permiſit: illud benevolentiæ, hoc reverentiæ deberi profeſſus. Auditus eſt non ſine admiratione dicere, occurrentibus ſibi eodem loco ac tempore Angelo & Sacerdote, ſe primùm Sacerdoti, deinde Angelo honoris officium perſoluturum.

Eius in ſummum Pontificem obſervantia.

Cuius arbitrio graves controverſias relinquit.

Vt ipſis, qui Deo ad aras ſerviunt, noluit Deus parem omnibus eſſe dignitatem ac poteſtatem, ita Ferdinandus ſuum cuiq; honorem ſtuduit exhibere. Apoſtolicam Romanam ſedem, Catholicæq; Eccleſiæ in terris caput Romanum Pontificem non modò in honore ſummo ſemper habuit, ſed etiam humillima demiſſione veneratus eſt. Vicariam illi authoritatem à Chriſto tributam, Eccleſiaſticaſq; ejus ſanctiones arbitrabatur veritatis cortinam eſſe ac cæli oracula. Tridentini Concilij ſtatuta de Matrimonio, ut primùm pſeudopaſtores expulit è Provincijs & Boëmiæ Regno, in ijſdem recipi voluit & obſervari. Alibi retuli, ob unam Romani Pontificis reverentiam, ſummi momenti controverſias unius ipſius Pontificis arbitrio componendas reliquiſſe.

Nullam

Nullam diem permiſit elabi, qua pro Clero univerſo, pro Epiſcopis, inprimis verò pro Pontifice Maximo, ad Deum preces certas & ſtatas non fuderit. *Et pro eo quotidie orat.*

Quos ipſe reverebatur, ægerrimè tulit ab ullo vel deſpici, vel lædi. Bello cum Venetis excitato, quidam Eccleſiaſtica dignitate, & apud Cæſarem authoritate tunc clarus, in Archiducem Ferdinandum minùs modeſtè dicebatur locutus, uſurpato Germanico proverbio, ſi bene ſibi intrivit, bene comedet. Hæc Ferdinando cùm renunciarentur, ex adſtantibus aliquis ſubjunxit, hoc videri ſibi dictum petulāter & ab homine parum ſano ac probo. Subintulit Ferdinandus, Ne ſic loquaris: Epiſcopus eſt. *Epiſcopi authoritatem protegit.* Memini alio loco me ſcribere, non antè voluiſſe aſſentiri, ut Cardinalis Cleſelius Vienna abduceretur, quàm vidit aliam nullā ſupereſſe viam, qua ab imminente nece poſſet eripi. Hac ejus in Sacerdotes, præcipuè Purpuratos, reverentia factum eſt, ut Pontifici eundem Cleſelium ſibi tradi poſtulanti facilè aſſenſus ſit; & demùm opportuno tempore eum Româ Viennā ad ſuā ſedē etiā revocārit.

Sacerdotem, qui à ſacris illi Cōfeſſionibus fuit, quocunque iret, ſecum voluit proficiſci; ac dicebat æquè ſibi gratam Confeſſarij præſentiam, ac Angeli tutelaris. *Confeſſarij æſtimatio, et erga eum reverentia.* Venientem, ut confeſſionem exciperet, aperto capite ad conclavis januam obverſus præſtolabatur; ingredienti primus, & quidem reverenter, felicem diem precabatur, quod & in ipſo mortis articulo

Digitized by Google

ticulo conſtanter egit. Quod mirêre, ipſe ſuis manibus ſedem eò tulit & collocavit, ubi à ſedente erat audiendus. Volenti id operis aliquando præoccupare Confeſſario dixit, Omittat, mei id muneris eſt. Sanè & aliàs ſæcularia ac aulica obſequia nō facilè patiebatur ſibi à Sacerdotib9 impēdi.

Pietas erga Parentes, & ſuos.

Capvt X.

ADmirandâ in Parentes fuit Pietate ac reverentia. Adduci nunquam potuit, ut acceptum à Patre de gravioribus rebus deliberandi modum immutaret. Suggerentibus alium, Debeo hoc, ajebat, Parentis optimi ac ſapiētiſſimi honori. Quæ ille moriens teſtamento mandârat, non modò executus eſt fide ſumma, ſed eadem à ſuo Hærede ſervari cupivit. Leguntur ſuper eâ re in Codicillo hæc verba. Quia dilectus noſter Dominus ac Pater Carolus fel. mem. Archidux, ſuo teſtamento, paternæq; ultimæ voluntati multa, eaq; ſaluberrima, inſeruit documenta, quibus nos ſuper-

Parentis conſultandi modū non mutat.

Eius teſtamētum religioſè ſervat, & ſucceſſori commēdat.

ſuperſtites ejus filij ac hæredes in Religione tuenda ac erigenda regi debeamus: quod etiã alij chariſſimi Majores noſtri, maximè verò Ferdinandus I. Jmperator Avus noſter, im̃ortali ſua laude fecerunt: volumus nos hîc ea omnia & ſingula repetita cẽſeri, & haberi expreſſa; & codicillo hoc filijs noſtris, hæredibus, ac ſucceſſoribus mandamus, ut integrâ fide ea complectantur, & exequantur.

Obſequia Ferdinãdi in Matrem.

Jn Matrem tenerrimo ferebatur amore, neque ullam neglexit aliquando occaſionem ejus vel dignitatis, vel authoritatis augendæ. Nunquam ab ea fuit compellatus, nunquam eam ipſe compellavit, quin flexo poplite fuerit eam reveritus, & Clementiſſimam Dominam Matrem honoris ergò compellaverit. Rerum jam Dominus, Provinciarũ rector, ac matrimonio junctus, Matri æquè fuit ad obſequia, ac antè fuerat minorennis, & ſub tutelâ. Dato brachio aſcenſuram attollebat in rhedam, deſcenſuram excipiebat ac deponebat. Si comitatus illam aliquò, cum illâ rediret ad palatium; ipſe equo celerrimè deſiliens, præſtò erat, ut currum aperiret, ituramq; per gradus ſuo innitentem brachio ſuſtentaret ac deduceret. Jllius nutus Ferdinando erant imperia, quibus non illicò acquieſcere ſum̃um nefas eſſe

 fas eſſe

Digitized by Google

fas eſſe putaret. Cùm utriuſq; parentis, fratrum, ac ſororum Corda apud Soc^{tis}. JESV Patres aureis argenteiſue incluſa vaſis Græcij cōdita ſint: ibidemq; condi & ipſe voluerit: cor tamen penes Matris corpus in S. Claræ poni juſſit, ultimum in Matrem amoris nunquam intermortui argumentum.

Conjuges, ut ſuis locis dictum eſt, duas habuit. Vtramq; amavit tenerrimè: ubiq; de illis perhonorificè locutus, modos omnes viſus eſt indagare, quibus æquæ earum voluntati gratificaretur. Quotidie priori Conjugi defunctæ, dum ipſe vixit, ſuffragia à Sacerdote ad aras operante curavit, & ei Sacrificio piè ipſe interfuit. Eleonoram, quam ſuperſtitem reliquit, triplici exornavit corona, Boëmica, Vngarica, Cæſarea. Quotieſcunq; hæc graviore morbo aliquo tentata eſt, ipſe de ejus ſalute ſollicitus, ad incolumitatem à Deo illi impetrandam, Religioſis omnibus Familijs preces indixit: diſtributa in eum etiam finem non exiguâ pecuniæ vi in Sacerdotes ac pauperes, ut & ipſi ſupplices ad Deum accederent. Cum Ratisbonæ 1626. grave illud Ferdinandus vitæ diſcrimen ſubijt ex morbo, de quo alibi ſermo fuit; multumq; ad ejus incolumitatem Eleonora Imperatrix contuliſſet: benevolè prædicavit & tunc, & non ſemel aliás, vitam ſe Conjugi debere. Jucundiſſimum illi accidit videre à ſuis filijs Eleonoram coli ut matrem; viciſſim ab hac illos diligi ut filios.

Defuncta conjugis memoria.

Conjugem amat & æſtimat.

Summa,

Digitized by Google

Summa, & fortè cui par non inveniatur, ejus cura fuit, optima liberorum educatio. Præceptores domeſticos, Præfectos aulæ, miniſtros cubiculi, non niſi ſpectatæ virtutis, ac famæ integerrimæ viros, beneq; in Familias religioſas affectos (credi vix poteſt, quantum in hac una re poſuerit momenti,) Filijs attribuit. In ſtudijs gravioribus Magiſtros, ut & Confeſſarios, è Societate JESV delegit. De profectu in pietate ac literis ſollicitus, ſæpe de utroque ſolitus fuit ſciſcitari. Diſputantem Ferdinandum Erneſtum, hodie Imperatorem, aliaq; literarum exercitia obeuntē, aliquando ipſemet, adductis ex intimo Conſilio viris primarijs, voluit audire; & verò audijt maximâ voluptate. Decimum octavum annum ingreſſos filios juſſit ſecretioribus conſilijs intereſſe: primò quidem audire, deinde ſententiam quoq; dicere, & ea ratione ad gubernandos populos erudiri. Circa filias eadem ſolicitudo, eadem pietas. Matronas ſelectiſſimas, virgines integerrimas, gynæceum omnino candidum penes illas voluit eſſe. Adhæc omnia, ſuo illos exemplo maximè ad virtutem informare conatus eſt. Audiui qui diceret Cæſaris filios ac filias non tàm virtutem didiciſſe, quàm ex parentis aſpectu hauſiſſe. Hinc illud; nunquā nec correctione, nec aſperiore verbo opus fuiſſe, ut bene agerent; hinc demiſſa illa liberorum in parentem reverentia; illum ab his, ut Deum in terris, coli; vicissim ab hoc illos diligi, ac e-

Ejus de liberis bene educandis cura.

illius cura fructus.

tiam honorari. Filium natu majoré, Regio jam diademate ornatum, planè habuit ut fratrem. Ditionum, quarũ ſemel voluit penes illum eſſe dominiũ & regimen, id liberũ illi ſemper integrũq; reliquit, nec rigidus cenſor, nec inſpector importunus.

Ferdinandi in ſuos amor.

Jam fratres ac ſorores quod attinet, eos benevolẽtia ſuaviſſima complexus eſt. Nihil omiſit, quo illis aut prodeſſe, aut gratificari potuit. Cùm neceſſe fuit ſejungi, ac diverſis in Provincijs degere, ita cum fratribus pactus eſt, ut in mutui amoris ſolatium & incrementum quotannis, ſi fieri poſſet; ſin minus, ſaltem quolibet biennio ſemel convenirent.

Humilitas, & ſui ipſius Contemptus.

CAPUT XI.

Honores deſpicit.

QVò difficilius eſt in Coronâ ac Sceptro non ſuperbire, eò diligentiorem dedit operam, ut Chriſtianâ Humilitate ac ſui ipſius Contemptu animum Orbi imperantem contineret, ne elevaretur. Summus illi humanæ gloriæ deſpectus, eam non quærere, non admittere; de ſe, nec loqui magnificè, nec loquentes pronis auribus audire. Genus illud hominum, qui lucrum habent plauſu Principes extollere, & adulari, averſatus eſt ſemper. Hiſtori-

Hiſtoricos,qui de ſe ſcriberēt, vel ſcripturi eſſent,ut non damnavit, ita nec ambivit, ſolitus dicere, ſollicitū ſe, ne quid ipſe malè agat, non quid Hiſtoricus loquatur aut ſcribat. Quanti ſe faceret, tertio ante obitum die pronunciavit; ſuadenti enim cuidam valetudinem ut curaret diligenter, Me verò, inquit, Imperium hodie non indiget: proviſum eſt illi ſucceſſore, & quidem optimo.

Quando ſublimi in ſolio ſedente Ferdinardo, poſitis humi genibus ſummi Principes ac Magnates immitti in feuda & ditiones ſupplices petebant (quod ſæpenumero accidiſſe norunt, qui Ferdinandum Imperatorem fuiſſe meminerunt:) mirantibus, qui aderant, & Ferdinandi poteſtatem dignitatemq; extollentibus; ut cui ſupplices eſſent, quos Orbis adorat: ipſe eâ gloriæ in ſcenâ poſitus apud ſe tacitꝰ hæc ſacræ ſcripturæ verba uſurpabat. Domine, non eſt exaltatum cor meum, neq; elati ſunt oculi mei: neq; ambulavi in magnis, neq; in mirabilibus ſuper me: vermis ſum, & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis. Quod & alia quædam arcana animi ſui cùm occaſione Coronationis conjugis ac Filij Anno 1627. Confeſſario Pra-

Quo alijs glorioſior, eo ſibi ipſi vilior.

 gæ ape-

gæ aperuiſſet, illum tamen monuit, rem ut omnino ſecretam haberet. Simili ſui ipſius contemptu & ſenſu inſtruebat ſe, vel cùm ſolenni pompa excipiebatur ab vrbibus, vel cùm Legatos Regum magnificè miſſos ipſe excipiebat.

Legerat aliquando ſolito attentiùs Sacram Regum hiſtoriam ſub hæc venienti ad ſe Confeſſario hoc retulit, adjecitq; videre ſe paucos è Regibus illis divino præconio commendari: pleroſq; depravatis fuiſſe moribus, & corruptiſſimos. Hæc cùm confirmaſſet Confeſſarius, addidit, ex ijs ipſis, qui laudantur, aliquos poſt præclarè geſta elatos ſuperbiâ corruiſſe, graviſſimum inſtare periculum pijs Regibus à ſuperbia; illis timendum eſſe naufragiũ in portu magis, quàm in mari; ſalvâ nave, quàm fractâ: meritò experientia edoctum inclamâſſe Davidem, Non veniat mihi pes ſuperbiæ. Ad hæc Imperator. Spero fore, ut me hoc diſcrimine eximat Deus. Vbi primùm proſperè aliquid eveniſſe nunciatur, flecto genua: Deo gratias ago; ejus id opus eſſe profiteor, non meum.

Egregium contra ruinã fulcimentum.

Reparatæ ſalutis anno 1598. in ipſo Michaëlis Archangeli pervigilio adfuit Ferdinando tunc Archiduci, qui teſtaretur executioni eſſe mandatum, quod tanto molimine conatus fuerat: exceſſiſſe

Græcio

Græcio Acatholicis Doctoribus: peſte illâ civitatem liberam eſſe. Facinus immortali memoria digniſſimum, & quod potuiſſe fieri fatemur, quia Ferdinãdi conſtantiâ ſcimus effectum, videbatur animum vel gloriæ inimiciſſimum poſſe ad ſui laudem erigere; at Ferdinandus illo audito exclamavit. **Non nobis Domine, non nobis, ſed Nomini tuo da gloriam:** nullaque interpoſita mora in conclave ſe recepit, poſitiſq; genibus, quo maximo potuit demiſſi animi ſenſu, Deo gratias egit.

Anno 1634. Septembris die 10. literis à Ferdinando filio Rege acceptis cognovit de Victoria ad Nordlingam; cæſos hoſtes ad internecionem; vix paucos fugà ſibi conſuluiſſe; capta tormenta, vexilla, impedimenta omnia; videri eâ victoriâ poſita fundamenta non ſolùm gloriæ, ſed etiam ſecuritatis. Prælegit has literas Cæſar è familiaribus uni: dum legeret, ſolutis veluti rivis ubertim flevit: inter lacrymas hæc tandem poſt literas locutus eſt. **Magna Deus in nos contulit: at ego pergam in ſimplicitate mea; ero in oculis meis poſt iſthæc humilis magis quã antè.** Nihil veró habuit antiquius, quàm ſolennem indicere gratiarum Deo actionem.

Hoc ſolùm modo creſcere poteſt, qui ſummus eſt.

Poſſem hic inſignia ſe ipſum contemnentis, ac ad humilia deijcientis documenta referre, ſed præſtat alium in locum ea differre, eò ſcilicet, ubi, quæ

in pauperes contulit, exponam. Vnum hîc apponã. Famulorum, ut leviſſimè loquar, negligentia ſæpe dominos adigit, ut acerbiùs vel inviti loquantur. Ferdinandus hoc habuit in more: ſi quãdo verbum exciderat, quod tamen rariſſimè fiebat, quo quem debuit corrigere, cenſeret fuiſſe perſtrictum; datâ ſive præoccupata occaſione illum eâ verborum benignitate alloquebatur, ut videri poſſet quadam ratione deprecari. Jd autem agebat animi demiſſione ſumma quidem, quæ tamen Cæſarem non dedeceret. Eſt apud Chriſtianos Humilitas, quæ Majeſtatem non dedecorat, ſed ornat.

Non obeſt Maieſtati Humilitas Christiana.

Sinceritas & animi Candor.

Capvt XII.

Hanc verò virtutem nemo in Ferdinando non prædicavit. Nullus in illo dolus, nulla fraus; in ore quod in corde, in corde quod in ore; ſenſa verbis, verba ſenſis reſpondebãt; fingere, fallere, ab ipſius ſinceritate alieniſſimum; colores adhibere, ut ſpectantibus imponeret, exoſum; uno candore, eoq; nativo, omnium oculis & animis lucem & ſerenitatem veluti affundebat; frons, oculi, vultus, inceſſus, tota corporis habitudo hanc animi ſinceritatem præferebant.

Artem

Digitized by Google

Artem illam regnandi, quam multorum error in fuco & fallacia ponit, Regnorum exitium vocabat; detegi tandem fraudes, hoc eſt, ſubtrahi fulcra, & Regna corruere. Sæpe non ſine ſtomacho miratus eſt & queſtus, Principes reperiri, qui dolo velint niti, aliudq; verbis præferre quàm animo. Hoc verò nec Chriſtianum eſſe, nec nobile; multo minùs aut Regium, aut Cæſareum. *Fraus Regnorum exitium.*

Ex Aulicis quiſpiā non genere illuſtrior, quàm Ferdinandi in ipſum amore, commendatitias ab illo popoſcerat, & verò gratioſè impetrarat. Reſcijt hoc ex Aulicis alius, primario munere apud Ferdinandum, & ejuſdem favore etiam nobilis, arbitratuſq; eas literas rebus ſuis obfuturas, clàm Aulæ Cācellarium adijt: quaſi ab Archiduce miſſus, ſignificat commendatitias poſſe quidem expediri ac tradi; at voluntatem Principis eſſe, ut ſuis illas literis Cancellarius comitetur, viroque Principi, cui Aulicus commendaretur, ſignificet Archiducem commendatitias negare haud potuiſſe, ne, qui petierat, triſtis abiret; cæterùm gratiſſimum ſibi fore, ſi nullum faceret commendationi locum; non videri, quod Aulicus petebat, è re aut poſtulantis eſſe, aut poſtulati. Miratus eſt hominis verba Cancellarius: cumq; candorem Principis nôſſet, veritus eſt fraudem in Aulico. Ad Archiducem ſe contulit; quæ acceperat mandata, expoſuit. Vix æquè quiſquam vidit Ferdinandū cōmotum, ac eo tempore Cācellarius. *Ambitioſos præcipitat.*

Digitized by Google

Ergone, inquit, homo iſte fucatum me, fallacem, fictumq́; auſus eſt fingere! malo quovis in genere malè audire, quàm in hoc: has artes meus candor non habet, nec habebit unquam. Tu exequere, quæ dixi: ille munere ac Aulâ ſine morâ excedat. Nec in me, nec in mea Aulâ dolum patiar, aut fraudem.

Candor non offendit.

Si eos, quos familiariùs noverat, ſciret aberrare; mira animi ſinceritate atq́; candore monebat: nihil diſſimulabat eorum, quæ in illis non probaret. Ajebat hoc eſſe ſuis prodeſſe, candidè agere. Morem hunc etiam cum ſummis viris Principibuſq́; tenuit conſtantem, nec tamen ullum unquam ſibi reddidit admonitione offenſum. Nimirum quam monentis ſinceritas cõdit, nulli eſt amara correctio.

Contemptus honorum & Opum.

Capvt XIII.

Viſus eſt cum Ferdinãdi animo Deus certaſſe. ille honores contemnere, negligere: hic cõferre, aggerare. Vt plurimos in illum Deus contulerit, ille tamen in contemptu perſtitit, nec æſtima-

Digitized by Google

æſtimavit, quos non ambivit. Anno à Virginis partu 1627. coronâ redimitus, & chlamyde ornatus Cæſarea, ſpectavit Pragæ è ſolio pompam, qua, ipſo jubente, Boëmiæ Corona delata eſt Eleonoræ conjugi, ac Ferdinando Filio. Rem viſus eſt attentiùs contemplari & expendere. Ad conclave cùm è templo ſe tuliſſet, cuidam familiari de tota ea pompâ hanc dixit ſententiam. Gloriã omnem Regiam ac Cæſaream omnino videri ſibi comœdiam: interfuiſſe, cùm Academici juvenes agerent in ſcenâ: interfuiſſe jam Conjugis ac Filij inaugurationi: unum inter ſcenicos Reges ac iſtos ſe reperire diſcrimen, nec plura; illos horas aliquot, hos aliquot annos regnare: gloriã re non multùm differre, differre aliquid temporis diuturnitate. *Regum gloria Comœdia eſt.*

Cùm videret novos quotidie hoſtes inſurgere, novas ſuis coronis inſidias quotidie ſtrui, novas machinas, ut è ſolio ipſe deijceretur, fieri: Tantine, inquit, eſt diadema? ego verò, ſi quẽ Deus meliorẽ Imperio decrevit præficere, paratus ſum ſponte Sceptrum manu, diadema capite deponere. *Meritò regnat qui ita ſentit*

Poſtquam inauguratus Cæſar Græcium Francofurto adveniſſet, dignam ſe protulit ſententiam. Se Francofurti Imperij coronam ſuſcepiſſe, non ut ſuam, ſed ut Dei gloriam augeret, & commodo publico prodeſſet; quin imò ſe in ſui electionem conſenſurum non fuiſſe, niſi hunc finem præfixum habuiſſet.

Recta Ferdinādi intentio in Imperio capeſſendo.

Honores, quos populi Regibus exhibere ſolent, cùm eos pene triumphantes in urbes ac provincias inducunt, uno hoc titulo probabat, ſibiq; exhiberi patiebatur, quòd eâ pompâ in populorum animis erga Reges excitetur veneratio, quæ facit, ut Magiſtratui libenter ſubſint. Cæterùm id quoq; honoris genus ipſe infra ſe habuit, ac aliquando recuſavit. Moderationis hujus ultimum argumentũ reliquit paulò antè quàm moreretur. Revertentem ex Comitijs Ratisbonâ civitas Vienna, totaq; Auſtria, ſolenniori apparatu excipere decreverat, & in promptu erant omnia; cùm ille conſvetâ modeſtiâ juſſit, ut ne Proceres venirent in occurſum, quod facere & quidem ſplendidè conſtituerant, ſed ejus adventum in palatio, in quo ſalutaturus illos erat, præſtolarentur. Ne tamē aut illi, aut cives officia ſua deſpici putarent, Servent ea, inquit, præſtentq; Romanorum Regi brevi adfuturo. Retuli ſuo lo-

Honores parcè admittit.

ſuo loco Chriſtianæ moderationis exemplum, quo anno 1595. effundi ſibi obviam Provinciam, aliaq́; id honoris ſigna edi noluit, cùm adoleſcens annum agens decimum ſeptimũ Ingolſtadio Græcium reverteretur, Provinciarum gubernacula ſuſcepturus.

Jam verò opes aurumq́; ac quidquid mortales pleriq́; ſuſpiciunt, & labore ſummo quærunt, non modò contempſit ſemper, ſed planè irriſit. Ex ingenti auri argentiq́; ſummâ, quæ rebellium Procerum crimine ac pænâ ad Fiſcum Regium devoluta eſt, Cæſar nihil ſibi retinuit. Dixit non ſemel, eodem apud ſe loco eſſe aurum ac lutum. Niſi bene de Principe ac Republica meritis in laborum præmiũ auro argentoque ſatisfaciendum foret: ſe verò de metallis nec cogitaturum aliquando. Verùm cùm de pene profuſa Ferdinandi beneficentia dicã, tunc aperiam quo loco opes habuerit, & divitias. *Eius fiſcus minimè attractivus.*

Mortificatio, & Pænitentiæ.

CAPVT XIV.

CUm in Ferdinandum hoſtes multi conſpirârint; à nullo ſibi æquè timuit, ac à ſe ipſo. Sive hanc veræ gloriæ magis plenam, ſive magis neceſſariam cẽſuerit victoriam; in nullam æquè ac in hanc intentus fuit. Acerrimè in carnem ac *Alijs lenis, ſibi ſeverus.*

 nem ac

nem ac animam ſuam pugnavit; multaq́; cæteris hoſtibus cōdonanda cùm arbitraretur, ſibi pauciſſima condonavit. Animo corporiq́; aſſiduis laboribus, curis, moleſtijſq; exagitato domi raró recreationem conceſſit; colloquia cum conjuge & Liberis à prandio ac cænà, quando ejus opera bono publico neceſſaria videbatur, omnino brevia; oblectamenta cætera ferè nulla, niſi quæ vel in hoſpites benevolentia, vel Aulæ conſvetudo imperaret. Semel, ac iterum quavis hebdomada ſeceſſit venationi vel accupio daturus operam, tùm ex Medicorum præſcripto, ut valetudini conſuleret, ac ad labores rediret vegetior; tùm ex ratione, quòd hanc voluptatem inter omnes maximè judicaret innoxiam; tùm verò etiam ut ſeſe cæli aëriſq; injurijs ferendis aſſuefaceret.

Cur Venationi indulgere ſolitus.

Senſuum moderatio.

Mira in ſenſus omnes, ac perpetua animadverſio. Quod Job olim prædicabat, planè fædus pepigerat cum oculis, ut ne cogitaret quidem de Virgine. Fuère, qui notarunt illum in mulieris formam nunquam defixiſſe obtutum, & ſingulari ſtudio oculos in officio continuiſſe. Cōſvetum noſtro tempore, conclavia ac ædes magnatum odoribus ſuaveolentibus afficere ad voluptatem: delicias hujuſmodi non admiſit unquam Ferdinandus. Quod miniſtris cubiculi, & ijs, qui iter facienti hoſpitia parabant, adeò notum & certum erat, ut ſi quid tale in tanti hoſpitis honorem à domino domûs procuratum fuiſ-

Viſus.

Odoratus.

tum fuiſſet, ad illud diſſlandum diſſipādumq; portas ac feneſtras omnes aperirent. Gravem naribus odorem ac fœtorem non modò, cùm poſſet, non declinavit operoſiùs, ſed cuidam ſuper ingrato odore quid excuſanti, **Non eſt hoc, inquit, neceſſe: odorum delicijs non tangor: fœtorē non magnopere averſor.** Dum accumberet, cibo potuq; planè vulgari contentus, non querebatur vel datum quod nollet, vel ſecus conditum ac vellet. Muſicum concentum inter epulas non excluſit, imò procuravit ſanus & æger: non ſolùm quòd ſuapte natura eò ferebatur, ſed etiam, & multo magis, quòd ex eo vires animi ſentiret inſtaurari, & ſatius putaret audire quàm loqui. Cæterùm attentiores aures canentibus dabat, cùm ſacrum aliquid concinebatur, quàm cùm profanum. *Guſtus.* *Auditus.*

Somno non amplius dedit, quàm natura & neceſſitas exigeret. Certè horas non plures quàm ſeptem quieti tribuebat. Vltimis annis pituita ac gravioribus humoribus gravatus, frequenter vel dormitabat, vel dormituriebat; ſed ita cum ſomno luctabatur, ut plus à pugna cruciatus, quàm à ſomno commodi referret. Accidit, ut miniſter cubiculi, cui veſpere horam, qua lumen inferret, & eum excitaret, præſcripſerat, mediam horam adijceret, ratus Imperatori longiorem ſomnum eſſe neceſſarium. Improbavit factum, & vetuit, ne aut ille, aut alius *Somnus ad mēſuram.*

poſthac ſimile quid auderet: non eſſe ſomno dandum, quod negotijs debetur: hac indulgētiâ moveri ſibi loco omnia, quæ agenda illo die diſpoſuerat.

Corporis caſtigatio.

Corpus jejunijs, flagellis, cilicijs caſtigare arbitrabatur neceſſarium, etiam ijs, quos veſtit purpura. Extat in hanc diem flagellum multo conſperſum ſangvine, quo fluebat, cùm ſe cæderet. Majoris hebdomadæ feria ſextâ ſupplicationem cùm ſpectaret, plurimosq; in ſeipſos flagellis ſævientes intueretur: Eleonoræ Auguſtæ, quæ aderat, affirmavit invidere ſe illis, quibus eâ libertate ſeſe cædendi uti liceret, ſe aliquoties optaſſe illis miſceri, & verò etiam indagaſſe, quâ via in id cæteris ignotus deveniret; plus optaſſe, quàm potuerit aſſequi.

Optat ſe flagellātibus iungere.

Alio loco memini me ſcribere, ſolitum illum cænæ plurimum detrahere, quando ſacram ſynaxin voluit frequentare: diebus, qui Virginis Matris feſta præcurrunt, non modò ſibi, ſed Aulæ toti abſtinentiam indixit. Cilicio indutus eſt frequenter, ijs vel maximè annis, quibus aut cælebs vixit, aut viduus. Nunquam aſperiùs carnē afflixit, quàm ſanctioris hebdomadæ feria quarta, quinta, ſexta: tunc jejunio flagella, flagellis cilicium, cilicio vigilias adjunxit, longioresq; orationes & lectionem.

Caſtitas

Caſtitas.

Caput XV.

POſt aſſertas Ferdinandi pugnas in carnem, facile eſt ejus Caſtimoniam ac pudicitiam conteſtari. Jllis pugnis hæc paratur, præmiumq; ſeipſum edomantis eſt, corporis mētiſq; integritas. Adoleſcens, ejus ætatis decus longè pulcherrimum credidit eſſe Caſtitatem. Aulicum neſcio quē, viam ad impudica monſtrantem, & ut perfrictæ frontis erat, opem ſpondentē, adhuc juvenis, nec dum matrimonio junctus, juſſit Aulâ excedere ac ſervitio. Odiſſe ſe ajebat inter ſervos, Veneris mancipia & cupidinis. *Caſta eius Adoleſcentia.*

Provincijs præpoſitus & Regnis, cùm fœminas audire ex munere teneretur, nullam unquam ſolus audivit, ne quidem Principem. Colloquio vel ſuam conjugem adeſſe voluit; vel petentibus aures dedit, cùm in publicum proditurus Aulam univerſam comitem & teſtem habuit. Ante conjugium nullam cognovit; viduus ſex annis, in ipſo ætatis vigore, ab anno videlicet ſuæ ætatis trigeſimo ſexto uſque ad quadrageſimum ſecundum, etſi neque ſtimuli neq; occaſiones defuerint, eodem rigore vixit. Matrimonio junctus ſic ſe habuit, ut pleniſſimam caſtimoniæ conjugalis fidem conjugi effecerit. Scio ab Auguſtâ dictum, eâ apud ſe integritatis in opinione *Viduitas.* *Coniugium.*

Digitized by Google

fuiſſe Ferdinandum, ut vel cum puellâ deprehenſum in thoro, nefas crederet eum impudicitiæ damnare: obfirmatum validiùs ejus fuiſſe animum in Caſtitate, quàm ut vicina ea machina poſſet convelli, aut moveri.

Honeſtatis amor. Non lingua magis quàm auribus turpia excluſit; nullum ex ejus ore verbum non purum, nullum fœdum; coram illo turpia effutire, aut quæ libidinem olerent, nemo planè unquam auſus eſt. Si quãdo, vel ut conſuetudini daret aliquid, vel ut Aulam recrearet, paſſus eſt ab hiſtrionibus in ſcena agi, præmoneri curavit ſeriò, modeſtiam ne obliviſcerẽtur; ſcirent ſe agere coram Cæſare, qui in Comœdia primas pudori ac verecundiæ tribueret; minas addi, ſi quid auderet quiſpiam.

Odium Turpitudinis. Vt homini fieret offenſus, imò implacabilis, ſatis erat nôſſe vel adulterijs obnoxium illum eſſe, vel concubinis. Neminem excuſabat vel Sangvinis nobilitas, vel rerum gerendarum peritia. Conſtat etiam è Proceribus aliquem noxium repertum maluiſſe ſponte ſolum vertere, quàm iram caſti Principis experiri. Extant graves in adulteria ac inceſtus, & quæ ſunt alia libidinis opera fœdiora, ab eo latæ leges, & pœnæ capitales. In Judicijs ſolitus in commiſerationem erga reos declinare, damnatos adulterij ea gratia non eſt dignatus. Poſſem vindicis ſeveritatem comprobare exemplis, ſed non libet damnatorum famæ inſultare.

Patientia

Digitized by Google

Patientia.

Caput XVI.

QUanta hæc in Ferdinando fuerit, uno poſſum argumento ſat probare. Tot ab Acatholicis impetitus injurijs, tot ac toties ab hoſtibus iniqua & indigna perpeſſus, nunquam aut verbo quēpiam acerbiùs incuſavit, aut animo commotus graviùs indoluit. Mirati ſunt familiares eſſe Ferdinando ſtomachum, qui ſilentio poſſet tam dura concoquere; non queri, non proteſtari, non expoſtulare. Non me fugit paulò altiùs fuiſſe ejus animum tactum, cùm ab ijs, à quibus minimè oportebat, obſtacula poni vidit, quo minùs Germaniâ tota Catholicam Religionem reſtitueret. Verùm de his etiam temperatè locutum ſcio, ut non impatientia in adverſarios, ſed commiſeratione in eos, quorum intererat, agi in querelas conſtaret. Arma ipſa non tractavit ex ira in aliquem.

Adverſariorũ vicem dolet, non ſuam.

Graviſſimum offenſæ genus, & toleratu præ cæteris difficile, verbis impeti ac traduci, ita tulit, ut nec ſentire viſus ſit. Fuêre ex ejus Adverſarijs, qui impotentia animi indignis tanta majeſtate verborũ injurijs illum ſangvinarium canem, cæcum nebulonem, homuncionē ac Ferdinandulũ compellârunt; novit hæc ipſe de ſe dicta, nec tamen indignatus eſt. Anno 1599. Græcij publicis in Comitijs Acatholici

Calumnijs non movetur.

Maledicos fert.

Proceres auſi ſunt amaris in præſentem verbis invehi, quam ille urgebat veræ fidei reſtitutionem, miſeram ac deplorandam perſecutionem, conſcientiæ tormentum duriſſimum appellarunt. Nonnemo (ille ipſe, cui nomine cæterorum ex officio loqui incumbebat,) adeò aculeatè, temerè, acerbè, atque impudenter in Archiducem debacchatus eſt, ut illos ipſos, qui eum ad liberè loquendum hortati fuerant, puduerit audaciæ. Ferdinandus & obloquentem patiẽter audivit, & qua pollebat poteſtate, cùm poſſet ulciſci, maluit patientiæ quàm potentiæ præbere documentum. Sat habuit, quam propoſuerat fidei reſtitutionem, conſtanter urgere; maledicta & ſcommata animo tulit æquiſſimo.

Tot jam annos pertinaciter commota, belliſq; involuta Germania, plurimi in lucem emiſſi ſunt libelli tenebris digniſſimi, quibus Ferdinandi nomen ac geſta indigniſſimè ſunt traducta: homines obloquendi libidine perciti ficta pro factis, falſa pro ueris orbi obtruſêre. Videbantur non redarguendi modò, ſed graviore animadverſione monendi. Ipſe nec famoſis libellis commotus eſt, nec in authores juſſit inquiri, nec ipſa quidem adverſariorum mendacia ſcripto optavit à quopiam confutari. Delatum eſt, hominem, qui ſe Catholicum dicebat, olim à Ferdinando & honoribus & opibus auctum, in urbe Catholica editionem moliri libelli, qui plures in Cæſarem calumnias ac injurias haberet. Æquiſſimũ erat de

erat de ingrato homine pænas exigere: ipſe nil actū ultra voluit, quàm editionem impediri. Viennæ quis multorum criminum reus Judicum ſententia juſſus erat multa pænarum genera ſubire, ac ipſam poſtea mortem. Hic idem quia verbis mendaciſſimis criminatus Cæſarem fuerat, Iudices, ut abſciſſa linguâ crimen lueret, pronunciârunt. Venit ex more Judicum ſententia ad Cæſarem recognoſcenda: is linguæ pænam expunxit, & vetuit in ſentētiâ memorari, quæ reus eflutiverat maledicta.

Exemplū clementia in maledicum.

Juvat magnorum heroum minores etiam virtutum actus cognoſcere. Quotuſquiſq; eſt, qui famulo perſæpe non iraſcatur, ac verbo ſaltem non exprobret negligentiam? Sæpe accidit, ut incuſantibus cæteris quorundam in Cæſaris ſervitio aut tarditatem, aut incuriam, ipſe non patiēter modò tulerit, ſed etiam excuſarit. Vbi cæteri ſolent amarè indignari & iraſci, ille viſus eſt feſtivè jocari. Venerat Pragam ex longo itinere: arcem ingreſſus poſuerat ocreas: & parata erat cæna. repente vident nec calceos adeſſe, nec crepidas, cùm nondum adeſſent, qui impedimentis præerant. Cæteris indignè famulorum negligentiā ferentibus, ipſe nullo offenſi animi ſigno dato, Accumbamus, inquit, menſæ: quid calceis opus aut crepidis? tempeſtas frigida non eſt.

Iucunda patiētia.

Digitized by Google

Conſtantia in adverſis æquè ac proſperis.

CAPUT XVII.

NVbilum ac ſerenũ ſunt Mundi inferioris vices, cælum nunquam mutatur. Planè, qui Ferdinandum nôrunt, aſſerent cælo ſimillimum ejus fuiſſe animum; illum proſpera & adverſa infra ſe deſpexiſſe; nunquam turbatum, nunquã mutatum. Quâ conſtantiâ tulerit adverſa, hiſtoriâ totâ narratum eſt. Si cui enim Deus adverſam fortunam irridendam unquam objecit, certè objecit Ferdinando. Quæ ejus vitæ pars moleſtiarum expers fuit? quæ Regna ſine adverſarijs aut adijt, aut retinuit? quoties à fide Principis Provinciæ & Regna excidêre? quoties arma aut malè adminiſtrata conjecere Cæſarem in anguſtias, aut hoſtium vi retuſa locum fecere calamitati? Eò non ſemel deventum eſt, ut actum proclamaretur. Hæc omnia conſtanter tulit, nunquam dejectus, ſemper in ſpem erectus meliorum.

Adverſis non dejicitur.

Jnter admiranda numerari etiam debet, quod ſæpè in Ferdinando Conſiliarij ſuſpexêre. Eâdem tranquillitate animi, eâdem vultus oriſq; ſerenitate perſtitiſſe poſt clades auditas, quâ antè fruebatur. Sæpe contigit, ut uno menſe plurima eveniſſe adverſa

verſa cognoſceret; malè pugnatum, factam rebellionem, urbes ab hoſtibus occupatas. Credidimus ſaltem vulnus vulneri additum effecturum, ut commoveretur. Eâdem conſtantiâ ſecũdum ac tertium excepit vulnus, quã primum. Anno 1616. quindecim dierum ſpatio mortuus eſt Maximilianus frater; Maria Anna conjunx, quam oculis chariorem habuit, exceſſit vita; Gradiſcanũ Præſidium à Venetis obſidione cinctum eſt; P. Villerius, cui à Cõfeſſionibus ſe ſuumq; cor commiſerat, Româ (quò in cauſa Religioſi ſui Ordinis à ſuperioribus miſſus fuerat,) rediens captivus abductus, & in carcerem Veronæ detruſus eſt. Ictum ictui incurrentem excepit intrepidus. Non modò ſe non dejecit, ſed alios dejectos potuit erigere, hortatus, ut forti animo paterentur, quæ Deus immitteret exercitia virtutis. Primas duas proles, quæ chariſſimæ ſolent parentibus eſſe, tantùm illi licuit videre; illicò à Baptiſmate extinctas. Nullum excidit ei aut verbũ amarius, aut flebilis ejulatus. Sat habeo, ajebat, meorũ filiorum ortu & occaſu auctum in cælo eſſe numerum infantium, quorum ore Dei laus perficitur.

Jam alteram fortunam, quam difficiliùs humanus animus ſolet concoquere, æquè conſtanter tractavit ac primam. Nullius felicioris eventûs cauſâ elatus eſt animo, nullâ proſperitate intumuit. Cæſo *Non extollitur proſperis.*

ad Pragam in albo monte hoſte; recuperatâ Regni Boëmiæ Coronâ, ipſoq; Regno; pſeudo Rege Boëmiâ adjunctiſq; Provincijs excluſo; vultum haud mutavit. Sat habuit Deo publica ſupplicatione gratias agere; cæterùm gaudio vehementiori non eſt viſus proſilire. Animi conſtantis hæc æquitas cùm Gabrieli Betlemio narraretur, ingens ejus animo timor injectus eſt. difficillimum fore contra hominē pugnare, quem nec adverſa deijciunt, nec ſecunda extollunt. Guſtavo Adolpho Sueciæ Rege in Lucenſi pugna interfecto exiliêre gaudio, quicunq; cū Cæſare ſentiebant. plerique lætitia perfuſi hoſtibus inſultare: inclamare ea cæde debellatum eſſe: nullum jam ſupereſſe timori locum. ipſe immutatus unum dixit. In humilitate progrediamur: demiſſè rem Deo commendemus.

Ob conſtantiā inimicis terrori eſt.

Eò modeſtior, quò felicior.

Creditum eſt eò collimaſſe bella tot annos pertinaciter producta, tam firmos hoſtium conatus, ut Cæſarum ſeries tandem in Auſtriaca Domo concluderetur; aliò transferēdum aliquando ſceptrum & coronam; diutius quàm publicum bonum pateretur in ea Familia perſtitiſſe Imperium; Ferdinando II. non ſubſtituendum III. Ratisbonæ Electorū ſuffragijs firmatum etiam hac vice eſt in Auſtriacis Imperium; Sceptrum & Corona delata ſunt Ferdinādo III. Audivimus ipſa die, qua hic Romanorū renunciatus eſt Rex, non vulgi modò ſed Procerū voces, ho-

ces, hoſtibus inſultantium; concidiſſe machinas tot annorum labore inſtructas; exaruiſſe ſpem larga nõ magis auri quàm ſangvinis profuſione irrigatam; irent, & Auſtriacæ potentiæ ac felicitati adverſarẽtur; eſſe eum Cæſarem, qui ut ne eſſet, pene effecêre inimici, ut Germania tota non eſſet, aut eſſet bellis, peſte, fame exhauſta. Vnus Cæſar in effuſa cæterorum lætitia viſus eſt moderatè lætari, nullum in adverſarios verbum, nulla exprobratio. Egreſſus conclavi, in quo Filius ſuffragia ad Imperium tulerat, ante aram poſitis genibus cum Simeone cecinit. *Semper ſibi ſimilis.*

Nunc dimittis ſervum tuum Domine: ſecundùm verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei Salutare tuum. Quod parâſti ante faciem omnium populorũ. Lumen ad revelationẽ gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael. Actiſque Deo gratijs vultu, in quo nemo quid inſolentius videret, cætera proſecutus eſt, quæ ritus exigit diei illius.

Labores.

CAPVT XVIII.

Otium in nemine unquam mortalium probavit, in ſe omnino nunquã eſt paſſus. Audivi Aulæ Cæſareæ Præfectum Leonardũ Helfri- *Negotioſiſſimus Imperator.*

Helfridum Comitem de Meggau conteſtantem, ſe nunquam ad Cæſarem intraſſe, (intrabat autem ex munere frequentiſſimè) quin illum in opere deprehenderit, legentem, ſcribentem, audientem, orantem. Non ſine voluptate commemorabat, ſe à Deo inſigne beneficium accepiſſe, quòd labores amet, iiſq; delectetur. Sæpe à prandio, aut à cæna, vix ultra quartam horæ partem ſibi indulſit, quam cum conjuge & Liberis ſuaviùs tranſigeret: illicò ut plurimum ſeſe ad negotia publica & labores referebat.

Valens & ſanus conſultationibus adfuit & præfuit ſemper. Cùm non raro rerum, de quibus fuit agendum, aut multitudo, aut difficultas quatuor in deliberatione horas conſiliarios detinuerit, nō modò non receſſit, ſed cæteris laborum gravitatem aut accuſantibus, aut moleſtiùs ferentibus, ipſe lætatus eſt occaſionem laboris uberrimam non defuiſſe. Solitum dicere accepimus, tribus rebus ſibi occupato tempus nunquam viſum longum, divinis Officijs, conſilijs, venationibus.

Tria ei nunquam moleſta aut longa.

Libellos ſupplices ad ſe delatos (quos plurimos fuiſſe neceſſe non eſt dicere agēti de Cæſare) omnes ac ſingulos quotidiè legit labore incredibili. Lectis ſua manu adſcripſit, quem ad Cancellarium eſſent tranſmittendi. Vt conſtet, qua cura legeret; aliquãdo evenit, ut ſecretarijs inter referendum non nulla exciderent. Id notavit Cæſar, & quod illi omiſerāt, felicitate memoriæ, qua pollebat prorſus admirabili,

Labor propè incredibilis, ſed Salutaris.

bili, ſupplevit. Si diurna negotia tempus præripuiſſent; libellis cognoſcendis, diurno labori nocturnum addebat. Cuidam familiariori aliquando poſt cænam ingentes libellorum faſciculos oſtendit, & adjecit, Non priùs ibo cubitum, quàm hos legero & expendero.

Vltimis annis viribus longè imminutus eſt, laboribus tamen æquè ſe tradidit ac junior. Monitus nō ſemel, temperaret ſibi vel paululum à laboribus; minoris momenti libellos traderet alijs legendos; valetudini ſuæ conſuleret: magnificè reſpondit, à Deo ſe poſitum in ſolio ut laboraret, nō ut otiaretur, non poſſe Principem valetudini ſuæ parcere, qui publico cōſultū velit: malle ſe ſibi deeſſe, quàm officio ſuo. *Officiū Principis.*

Pertinax hoc laboris ſtudium ad mortem uſque illi fuit. Eo ipſo veſpere, qui matutinum obitum præceſſit, libellos plurimos legit; plura conſtituit, ſuaq; manu firmavit; nonnulla conſiliarijs expendenda tranſmiſit; longas ad Regē filium literas ſuâ manu exaravit. Planè, quod Imperatorem decere ajebat ille, ſi non ſtans, laborans occubuit. *Laboribus immoritur.*

Venatum egreſſurus providit, ne publicis rebus obeſſet. Præcedenti die geminabat labores, ſubſcribebat quibus erat ſubſcribendum, efficiebatque ut die ſequenti eſſent, quibus aut ſcribæ, aut ij, qui erant à ſecretis, occuparentur. Veſpere reverſus, ab *Negotioſum otium.*

Digitized by Google

his acta perluſtrabat, ſignabatque. Neq; verò ipſam venationem curis publicis exemit. Semper unum & alterum ex intimis Conſiliarijs ſecum habuit, ut, ſi quid novi deferretur, cum his deliberaret: novi nihil ſi accideret, captatâ opportunitate cum his tamē aliquid publici commodi indagabat, verſabatq;.

Faciles ad eū aditus.

Aſſiduitas aures dandi, ac reſpondendi ijs, qui opem ejus implorabant, mirum quantum illi laborem attulit; exantlavit tamen libenter æquè ac fortiter. Petentibus aures facilè prompteq; dedit; nullum rejecit vel audiendi tædio victus, vel rerum expoſitarum inanitate turbatus. Cùm plures aliquando horas audiſſet, ad familiarem converſus, Libēter, inquit, omnes audio: libentiùs audirem, ſi quæ afferuntur, publico bono aut privato civium prodeſſēt: gravius eſt inutilia quàm multa audire.

Recreationes.

Capvt XIX.

Excellit in Haſtiludijs.

ANimo recreando, corporiq; exercendo, ſuo tempore aliquid tribuebat. Adoleſcentior equeſtribus ludis, armorumque tractatione delectatus eſt, & ſanè cum laude; plerumq; enim ex certamine victor rediit, ac Iudicum ſententiâ inter concer-

Digitized by Google

concertantes excelluit, palmâ dignus & Coronâ. Cantu ac muſicis modis curas etiam lenire, & magno ſumptu Muſicos optimos conquirere & advocare ſolitus fuit, tùm ut animo recreato publica faciliùs feliciuſq; pertractaret, tùm verò & maximè ut Muſicorũ operâ & arte Divina in ſacris ædibus magnificentiſſimè peragerentur: id ſi aſſequeretur, bene pecuniam poſitam arbitrabatur vel plurimam, nihil unquam nimium honori impendi divino.

Muſicâ delectatur, præſertim ſacra.

Scenæ ac theatro olim libẽter interfuit. Verùm qui nec recreari animum ſine pietatis augmẽto unquam voluit, odit ſemper aut ludicras nimis, aut pudori pudicitiæque adverſas comœdias. Libenter vidit in ſcena Alexium, Cæciliam, Auguſtinũ, Martyrem pro Religione fortiter occumbentem. Actorem ſi quem piè & cum plauſu egiſſe judicavit, eum gratiâ, amore ac benevolentia dignatus eſt complecti. Ex Academicâ juventute quoſdam inter Alumnos in ſeminarijs à ſe erectis juſſit haberi, quia egerant pro dignitate: alios alijs muneribus aut ornavit, aut juvit. Scio nonnullos abſolutis ſtudijs à Cæſare fuiſſe cæteris competitoribus prælatos, & Sacerdotio aut munere magis opimo donatos, quia meminit olim eos Sancti alicujus perſonam decenter & cum gratia ſuſtinuiſſe.

Actionibus & Actoribus ſcenicis favet, ſed gravibus.

Venationem & aucupium â prima ad ultimam ætatem amavit. Iniecêre hunc illi amorem primò quidem Parentis exemplum, deinde Medicorũ conſilium.

Venationẽ iuſtis de cauſis amat.

ſilium. Plurimum Venationi Carolus pater dedit: Medici hoc maximè ipſius neceſſarium valetudini ſemper cenſuêre. Acceſſerat, velle ſe bellicis laboribus parem facere, ſi quando ferre oporteret; his autem ſimillimos eſſe ex venatione natos ille ignorat, qui neſcit venatoriam eſſe tyrocinium artis militaris. Addidit quartam aliquando ipſe cauſam, nec fortè improbandam. Multos in Regum Cæſarumque Aulis degere, quibus otium locum facit ad improba. Hos debere Cæſarem venatione occupare, ne deſipiant. Cæterùm ne hoc quidem recreationis genus ſibi indulſit, ſine cōmodo aliorum. Prædam ex venatione non modò in legatos Principeſq; viros, ſed etiam & maximè in religioſas Familias tribuit. Jpſis in ſylvis pene erecto tribunali ruſticos audivit, eorum cauſas cognovit, verbo & re conſolatus eſt. Hoc ille tempore, à feris illata damna inveſtigavit; juſſum quemq; ſua damna æſtimare, precio refecit majore, quàm ipſe actor pronunciarat. Non præteribo, ſi quando ab apro contigiſſet ruſticum aliquem in venatione lædi, juſſum illicò à Ferdinando in urbem deferri: à Cæſareis chirurgis ſanari: ſanum demum valētemq; nova veſte & pecunia auctum ad ſua remitti. Non ibo inficias, ex hoc ejus venandi ſtudio multas extitiſſe querelas, ruſticos ſcilicet malè haberi ac tractari. Verùm multa Cæſarem latuêre; multa ab eo juſſa corrigi, fortè ab ijs, ad quos proximè ſpectat, quibuſq; Cæſar ſe-

Vult eam multis utilem, omnibus innoxiam.

Quod ſecus factum, aut ipſum latuit aut corrigi mādavit.

ſar ſeverè mandaverat, minùs diligenter ſunt correcta & caſtigata.

Prudentia & gubernandi ratio.

Capvt XX.

IN Regnorum Imperijq́; adminiſtratione, curaq́; populorum, ſublimibus ac planè divinis principijs nitebatur. Fucatam ac ſubdolam Politicam, quâ hodie aliqui utuntur, primo loco eliminabat à Prudentiâ. Non poſſe eos prudenter agere, qui dolo agunt, quiq́; Deo & Religione abutuntur; deſipientis eſſe, Regna, quæ ab uno Deo dantur, artibus velle firmare, quas Deus odit. Ergò veræ Prudentiæ, veræq́; Politicæ fundamentum, honoris divini tuendi amplificandiq́; ſtudium ponebat. Antè cavendum, ne quid Numinis gloria detrimenti patiatur, tùm cætera diſponenda. Ratisbonæ ipſis Ianuarij Calendis viro cuipiā Religioſo familiariter dixit, Placere ſibi, Ferdinandum Filium eſſe in Romanorū Regem electū, & rationem addidit, non quia Filium videret in ſolio, ſed quia in ſolio virum videret, cui regula regnandi imperādiq́; eſſet futura divini ho-

Prima imperandi lex Dei honos.

Gaudet Filiū ex eá imperaturum.

noris cura, & Catholicæ Religionis propagandæ Zelus, ſubditorum & patriæ ſalus. hæc eſſe veræ Politicæ artis laudanda principia.

Quales cupierit Cōſiliarios. Conſiliarios pietate maluit quàm dote aliâ præſtare. Quæſivit ille quidem viros, qui & ingenij acumine, & rerum experientiâ laudarentur; ſed maximè optavit, qui Dei cultu metuq; excellerēt. Loquendi in ſententiâ dicendâ libertatem amabat. Invenio propriâ Cæſaris manu ſcriptum, odiſſe ſe in cōſilio canes mutos: non probare, qui authoritate cujuſpiam abripi ſe ſinunt in ſententiā, quam cæteroqui non probant: amare, qui candidè, ſincerè, liberè, modeſtè tamen, enunciant, quod ſentiunt. Factum eſt non ſemel, ut dicentis libertatem non modò cōmendarit, ſed tuendam etiam ſuſceperit. Cùm enim è majoribus aliquis ægrè viſus eſt ferre libertatem, qua minor oppoſitam in conſultatione ſententiam firmabat, tùm Cæſar pro minore ſtetit, ſuâq; tutelâ egit, ut & alij dicerent liberrimè.

Methodus deliberādi de reb. gravioribus. Jn rebus gravioribus cōſtituēdis, & potiſſimùm cùm de vitâ alicujus ageretur, hanc tenuit deliberandi methodum. primò mentem animumq; quavis perturbatione eximebat; tùm Deum ipſe ſtudioſè conſulebat, plurimoſq; & maximè Religioſos adhibebat

hibebat deprecatores; exinde alienum conſilium prolixè ac patienter exquirebat; & plerunq; in ejuſmodi rebus id cõſtituebat, quod plures cenſuerant; ſolitus dicere, Securius eſſe conſiliarijs adhærere, etiamſi aliquandò eventus fallat, quàm ſuo unius judicio regi. Si ad Conſiliarios referre, quod agebatur, non licuit, Deum cæliteſq; tunc ardentiùs conſuluit. Vetuerat Viennenſis Magiſtratus, ne civium ullus in Hernals excurreret, è ſcholâ Lutheri magiſtros auditurus. Proceres Acatholici ægrè hoc tulêre; privilegia, quæ jactabant, apud Cæſarem produxêre; non ſine gravi ſenſu ſua jura lædi conqueſti ſunt. Quo tempore ſuam illi cauſam perorabãt, pijſſimus Cæſar cõtinuò cor, ſed occultè, Crucis ſigno munivit, tacituſq; Numen obteſtatus eſt, ne reſponſuro verbum elabi pateretur, quod vel Fidei veræ præjudicaret, vel Acatholicos acerbiùs perſtringeret. *Pia induſtria*

Cùm quid ſolito gravius in deliberationem veniebat, puta quod novorum bellorum pericula involueret: non ſat habuit unum cõſiliariorum Collegium audire, ſed plura voluit dicere quid ſentirẽt. Jd dum ageretur aliquãdo in cauſa Mantuana, propriâ manu ad Collegiorũ ſenatorũq; ſeu Cõſilij Præſides ſcripſit, viderent ſeriò cõſultores, quid ſuaderent, & de argumento graviori id u-

num ſtatuerent, de quo ſperarent poſſe ſe ad Dei tribunal interrogatos reſpondere intrepidos. Sua verò hæc mandata toties voluit omnibus Conſultoribus prælegi, quoties ſuper eâ re deliberaturi convenirent. Si negotium, de quo agebatur, Religionem ſpectabat, primò Theologos ex diverſis ſcholis jubebat ſententiam dicere, imò & literis conſignare, ut ipſe relegeret attentiùs: deinde Cardinales, Epiſcopos, alioſque, quos Catholicæ Religioni maximè addictos noverat, in cõſultationem vocabat: dicturos ſententiã monebat, Religionem haberent præ oculis: ſuaderent, quod Deo Iudici poſſent olim probare: ſe in eorum ſententiã ſecurè iturum; cùm doctos, pios, atq; ex eo ordine ſelegiſſet, ad quem maximè Religionis tutela pertineret. Hunc deliberandi modũ tenuit, cùm de pace Saxonicâ actum eſt, de quâ alibi ſcripſi.

Regulã Conſiliorum voluit eſſe Dei tribunal.

Theologos Conſulit.

Cardinales & Epiſcopos.

Deo reſponſuros.

Evênit aliquando, ut minimè expediret rem evulgari, quæ in deliberationem veniebat; tunc hac inceſſit viâ. Conſiliarios non ſimul juſſit adeſſe, ſed ſejunctos ſingulos, nec verbo, ſed ſcripto, ſententiam dare. Jd autem eâ cautela egit, ut nemo poſſet ſubodorari, alium quempiam, præter ſe, fuiſſe conſultum. Hac deliberandi methodo duo eſt aſſecutus, ut & plurium mentem intelligeret, & nemo auderet

Secretum ingenioſè procuratum.

Digitized by Google

deret rem evulgare; dum enim ſe ſolum ab Imperatore conſcium factum arbitrabatur, quivis credidit evulgatæ rei culpam in ſe unum eſſe derivãdam.

Charitas in proximos & inimicos.

Capvt XXI.

Qui cupit ſcire, qua in proximos Charitate flagraverit, ſeriò recognoſcat labores ac pericula, quæ volens libenſq; ſubijt, ut populos ſibi ſubditos ab Hæreſi ad veram Religionem retraheret. Nemo non amantiſſimus ſubditorũ feciſſet, tuliſſet, quæ ipſe fecit ac tulit. Sermo erat aliquando de ardore, quo Provinciarum Reformationem urgebat. Errant, inquit, Acatholici, qui me ſibi infenſum putant, Hæreſim inhibendo. Non odi illos, ſed amo: niſi amarẽ, omni ſolutus curâ ſinerem eos errare. Teſtis eſt mihi Deus, ſic illos à me diligi, ut meo etiam capite illorum ſaluti conſultum velim. Si ſcirem, meâ morte illos ab Hæreſi poſſe revocari, volens libenſq; hac horâ carnifici collum denudarem, & feriendum præberem.

Salutem ſubditorum Vita ſua antepoſuit

Digitized by Google

Detractores odit.

Nunquam proximo detrahere auditus eſt: ſi quem detrahentem audivit, ægerrimè tulit, effecitque, ut ſentiret ingratum ſibi eſſe verbum, quo alterius fama lædebatur. Non modò viventibus honorem integrũ optavit, ſed etiam mortuis. Ne quidem illa coram ſe de mortuo traduci paſſus eſt, quæ ipſemet in vivo non probaverat. De eorum ſalute ſollicitus, quos crimina ad extremum ſupplicium egerant, ubi eos pœnam dediſſe cognoverat, interrogabat ſollicitè an Deo reconciliati obijſſent? Jn animas, quæ purgatorio igne torquentur, commiſeratione tangebatur ſingulari. Quoties aliquem è notis audivit vivis ceſſiſſe, quoties conflictũ factum inaudijt, illicò pro illis, militibuſq; Catholicis ſuffragia per Sacra curavit; & ipſemet ardenter pro ijs Deum oravit. Huc ſpectat, quòd grandem habuerit catalogum mortuorum, pro quibus quotidie Deum precabatur; Summorum Pontificum, Imperatorũ, Regum Catholicorum, qui ejus tempore vixerunt; conſiliariorũ item, qui ei ſerviebant, & dum viverent ſervierant; item Confeſſariorum olim ſuorũ; & quod magis mirère, privatorum Religioſorum, quos amavit, & à quibus ſe dilectum fuiſſe exiſtimavit.

Vt ſupplicio extremo afficiẽdi piè obirent ſatagebat.

Vita functos iuvabat ſuffragijs.

Eximius ejus in proximos amor, maximè in hoſtes & adverſarios exarſit. Rem admiratione digniſſimam. Quo tẽpore plurimi domi foriſq; in ipſum conjuraverãt, ille me audiente aſſervit, nullum eſſe in ter-

in terris, cui malè velle. Cùm tot ſe ejus inimicos profeſſi ſint, ipſe nunquam ſe alicujus inimicū profeſſus eſt, nec fuit. Ex ijs, qui in Ferdinandum arma tulerunt, fortè omnium acerrimus hoſtis fuit Guſtavus Sveciæ Rex. De hoc poſt Lipſienſem pugnā, quâ Tillius à Guſtavo cæſus eſt, cùm eſſet ſermo, ac aliquis, quàm aptè aciem diſpoſuit, narraret; ſubjecit Ferdinandus, inſignis eſt Princeps ac peritus Belli Dux: doleo illum malam cauſam propugnare. Ita hoſtem Cæſar amavit, ut laudē non inviderit illi, ubi eum credidit meruiſſe.

Hoſtes non odit

Imò laudat.

Augebantur in dies mala, bellaq; bellis innaſcebantur, quæ tamen cùm paucorum authoritate ſuſtentarentur, fuerunt qui ſponderent poſſe ſe ac velle rebellium capita, authoreſq; malorum tollere. Vnum hoc unus eorum petebat, ut, ſi re bene geſtâ contingeret ipſum aut capi, aut occidi, Cæſar uxoris ac liberorū curam aliquam ſuſciperet. Reſponderi homini curavit. hoc neque Chriſtianum eſſe, neq; Cæſareum: acturum ſe publicè, & armis ſuam cauſam, quæ juſta eſt, defenſurum: eventum & reliqua omnia ſe Deo com̄iſiſſe, & ſemper comiſſurum.

Virtute ſolebat vincere, non dolo.

Narrabat aliquis, & Cæſare ipſo, & alijs è Proceribus Auliciſq; non paucis audientibus, in proximâ pugnâ à milite Cæſareo Duci exercitûs adverſantis

 plum-

Digitized by Google

plumbeâ glande brachium fuiſſe trajectum. Ex Aulicis unus ſubintulit, erraſſe militem illum, & quidem graviter; debuiſſe vicinum cor traijcere, non brachium. Ad hunc nõ ſine ſtomacho Cæſar, Obſecro, inquit, quâ cõſcientiâ proximo tuo tam grande malum audes optare? Non poterat amantius quid loqui de amico, quàm de inimico locutus eſt.

Mira bonitas.

Facit huc eximia facilitas, qua ex hoſtibus tot in gratiã recepit, quot veniam poſtularunt; non modò è plebe, non modò ex Equitum ac Baronum Comitumue ordine, ſed etiam è Principibus, ipſiſq; rebellionis authoribus, profeſſus publicè in neminem ſe odio ferri, optare ut omnes reſipiſcant. Principẽ Anhaltinũ, in Friderici Palatini exercitu cõtra Cæſarem quondam legatum, non modò benevolè, ſed etiam honorificè excepit reſipiſcentem. Juſſit enim, mirantibus ne dixerim an indignantibus, qui aderant? menſæ eidem accumbere, cui ipſe cum liberis accumbebat. Friderico Palatino, qui Boëmiæ Regnum invaſerat, qui Ferdinandi coronam ſuo, filijque capiti per ſummum ſcelus impoſuerat, veniam obtulit, & verò in magnam ditionum partem reſtituiſſet etiam, niſi novo ſcelere ſe Guſtavo Adolpho Sveciæ Regi in expeditione, in quâ etiam occubuit, contra Cæſarem adjunxiſſet. Nôrunt omnes, & alibi retuli, eandem veniam Carolo Friderici filio obtuliſſe,

Hoſtes, & ipſos rebellionis authores reſipiſcentes facilè in gratiã recepit.

Digitized by Google

tuliſſe, & verò fuiſſe daturum, ſi adoleſcens voluiſſet Cæſaris clementiam experiri.

Jam quos ſemel in gratiam poſt errorem recepit, ſic amavit, ut nunquam viſus ſit recordari hoſtes illos aliquando fuiſſe. Multis antiquos honores reſtituit, multos majoribus ac novis auxit. Scio clementiam tãtam fuiſſe illi vitio ab aliquibus datam. Hinc illa: præſtare Auſtriacos lædere, & veniam petere, quàm nunquam offendere; meliori loco apud illos eſſe aliquãdo malos, quàm ſemper bonos. Verùm propria Principum virtus eſt Clementia. Hâc maximè ad Deum accedunt, qui ſæpe hominem altius elevat reſipiſcentem ac pænitentem, quàm eos, qui nunquam deliquerunt.

Immemor offenſa beneficia rependit.

Humanitas & Benignitas, in omnes.

CAPUT XXII.

HAnc verò etiam hoſtes ſoliti ſunt in Ferdinãdo deprædicare. Scio ex hoſtium caſtris aliquem veniſſe Viennam, ut celebrẽ apud ſuos Cæſaris Humanitatem videret, & præſens experiretur. Nemo illum adivit, qui ab illo digreſſus à Benignitate eum non commendarit. Referam alibi præclarũ Colonienſis Antiſtitis & Electoris de Cæſaris virtute teſtimonium. Hîc unum ex illo decerpam.

Laus Principe digna.

Digitized by Google

pam. Sapientiſſimus Princeps Ferdinandi Humanitatem cum laudaret, eam eſſe ajebat, quæ mortalium corda raperet, timidos erigeret, perturbatos trāquillaret, ſolaretur afflictos, nullum à ſe triſtem pateretur abire.

Eum qui vidit, odiſſe non potuit.

Percrebuerat Cæſarem ſupplicationibus Styræ, Welſij, Laureaci, Lincij interfuturum. Vndequaq; accurrêre ad vrbes ruſtici nuper tumultuati. Vidêre Cæſarem inceſſu, vultu, oculis Humanitatem & benevolentiam veluti ſpirantem; eâ victi captiq; exclamârunt, ſe verò nunquam fuiſſe attentaturos, quod attentârant, ſi ſemel antè Cæſarem vidiſſent: illum ipſam eſſe Benignitatem.

Facilet ad eū aditus.

Non fuit neceſſe molles ad eum captare âditus: faciles aures dabat, & horâ, quâ potuit fieri, venientibus maximè opportuna. Loquentes, plures perſæpe horas audivit non modò ſine nauſea aut tædio, ſed ſereno vultu ac planè ridente. Non rarò negotijs expeditis, pro quibus fuerat compellatus, familiariore ſermone ſolitus fuit homines alloqui: de rerum ſuarum cōditione, de filijs, de patriâ ſciſcitari. Dixiſſes parentem cum filio, aut fratrem agere cum fratre; tantâ Cæſar cum ſubdito agebat Humanitate. Sanus ſtans, gladio aut menſæ nonnihil innixus audivit; quando per morbum ſtare non potuit, juſſit perſæpe etiam ei, quem audiebat, ſedem dari, maximè Confeſſario, ac Sacerdotibus.

Si quis è nobilibus, aut Eccleſiaſticis, antè vel

facie

facie vel fama notus, peregre advenisſet, ac, ut ſolet cōtingere, Cæſari in Aulâ, aliove in loco occurriſſet; ipſe illicò viſum porrecta manu excipiebat, verbis benigniſſimis ſalutans. Solent Cæſarem in urbes ingredientem ſenatores civici ſub umbella ad Sacram aut Regiam ædem deducere. Mirati ſunt his occaſionibus Ferdinandi benignitatem permulti. Totâ aliquando viâ viſus eſt humanè cum Senatoribus umbellam deferentibus converſari: qui urbis ſtatus, quæ civium conditio, quæ rerum eſſet facies? Cum è miniſtris potioribus aliquem, aut ex familiaribus, decumbere ex morbo cognovit: quotidie miſit, qui ſuo nomine ſalutaret, referretq; qui valeret; imminueretur ne mali vis, an augeſceret? Adhæc ſui corporis Medicos ad eoſdem deſtinavit, juſſos ægroti valetudinem procurare diligenter. Neq; verò Humanitatis hæc officia in eos modò, qui in urbe eſſent, exhibuit, ſed in eos etiam, qui perſæpe ab urbe decumbebant remotiſſimi; teſtes Cardinalis Pazmani Strigonienſis Archiepiſcopus, Nicolaus Eſterhaſi Comes Palatinus Vngariæ, & alij complures.

Viſos ſalutabat.

Comis & affabilis.

Maximè humanus in decumbentes.

Cæterùm eximia hæc Humanitas, morumq; facilitas, non peperit contemptum Principis apud populos, ſed planè cum amore exiſtimationem auxit. Non enim deijciebat ille majeſtatem, cùm benignitatem induerat; temperabat hac illam, ſed non opprimebat. Hinc factũ aliquando, ut eos ipſos, quos

Humanitas eius Maieſtatē non minuit.

humanitate ad loquendum invitabat, majeſtate faceret elingues. Scimus Tartarorum Regis Legatum in conſpectu Cæſaris poſitum obmutuiſſe: interrogatum deinde ab interprete, quî ita hæſiſſet ſuaviſſimo coram Principe? reſpondiſſe, fulgore ſe fuiſſe victum, quo Cæſaris majeſtas emicabat.

Juſtitia cum Clementiâ.

Capvt XXIII.

Illuſtre teſtimonium.

ANſelmus Caſimirus Archiepiſcopus Moguntinus & Elector literis 23. Maij anno 1637. datis Ferdinandum Juſtitiæ in Romano Imperio cōſervandæ cupidum ac Zeloſum, ejuſdemq; tutorem commendatiſſimum appellat. Et ſanè hac virtute Regna maximè ſtare cùm intelligeret, nihil æquè optavit, ac ſuum cuiq; jus aut reddere, aut tueri. Cum jure fuit agendum, in unam æquitatem intentus, nec affinitatem, nec dignitatem, nec authoritatem partium reſpexit. Fruſtrà fuit illi aut potentiam alterius, aut ſpem ſuam objicere; ſtetit contra omnia immotus, nec inclinavit, niſi quò Iuſtitia trahebat. Venerat ex Italia Viennam nobiliſſimi feudi ac opulenti gratiâ Princeps aliquis. Hujus probitate ac ſuavitate delectatus Cæſar, agebat cum eo familiariter, & verò benevolētia eum etiam proſequebatur non vulgari. Occupato Cæſaris animo,

Studio iuſtitiæ amicitia lex non offecit.

vix du-

Digitized by Google

vix dubitandum videbatur, quin Principi adjudicãda eſſet cauſa. Diſcuſſis libratiſq; partium rationibus ventum eſt ad ſententiam: Cæſar contra Principem pronũciavit. Quò plus id aliqui mirati ſunt, eò omnes magis Cæſaris Iuſtitiam extulerunt. Fuit, qui ſciſcitaretur à Cæſare, quâ ratione in poſterum cum eo Principe eſſet acturus? reſpondit, eâdem, quâ ante latam ſententiam. Nec mihi licuit propter familiaritatem ab æquitate diſcedere: nec illi licet Iuſtitiæ ſtudium interpretari mei in ſe amoris decrementũ.

Rakerſpurgi facto tumultu 5. Februarij 1608. occiſus eſt Georgius Bãffius Baro Vngarus. Bamffij mortem è gente Vngara aliqui imputarunt præſidiarij militis Præfecto. Poſt dies non multos horribili incendio pene tota Civitas conflagravit; & ſi famæ fides habenda eſt, non abſimilis clades magnę parti Styriæ imminere videri poterat, niſi Ferdinandus in Præfectum graviùs animadverteret. Fuère ex Conſiliarijs, qui ſuggererent Principi, capite mulctandum Præfectum, ut parti læſæ fieret ſatis, malumq; arceretur, quod graviſſimũ ab illis toti Provinciæ imminebat. Reſpondit is, Ego verò non patiar necem Præfecto inferri, ſi meritus non eſt: ad injuſtitiam me minæ aut pericula non adigent; nõ, ſi Provincia tota

Sanguine innocẽtis nec Regna redimenda.

ſit exurenda; non, ſi cum uxore ac liberis ad mendicitatem ſim redigendus.

Cautus, ſi de alicuius vita ageretur.

Quoties cauſa criminalis diſcutienda fuit, tardè pronunciavit: juſſit à Iudicibus perpēdi; referri ad ſe circumſtantias omnes; iterum ac tertiò cauſam recognoſci; demùm à religioſis Familijs precibus apud Deum agi, ne erraretur. Latam Ratisbonæ militari more ſententiam in eos, qui Fridlandicæ conſpirationis participes habebantur, revocavit ad incudē: tertiò ac ſæpius recognovit cum ſuis; modò per ſe, modò per alios divinum lumen à Deo popoſcit. Si quâ in re probavit illud, Feſtina lentè, in jure dicendo ac pronunciando probavit.

Vinum & oleum.

Cæterùm quotieſcunq; vidit nullum aut publico bono, aut privato imminere detrimentum, Iuſtitiæ rigorem Clementiæ ſuavitate temperavit; exceptis unius generis delictis, cap. 15. memoratis. Vix unquam latam in reos ſententiam prætcrijt à ſe non imminutam ac mitigatam. Modò genus commutavit ſupplicij, modò locū, modò tempus. aliquando partem pœnæ ſuſtulit, aliquando totam. Quod potuit uni tantùm perſonæ adſcribi, noluit pluribus imputari. Notam familijs non inuſſit ex eo, quòd aliquis ex ijs, etiam læſæ majeſtatis, reus eſt habitus. Nec parentum crimina filijs, nec filiorum parentibus: rurſus nec unius fratris delicta alteri cenſuit nocumēto eſſe debere, aut probro. Cujuſdam Rei, cui vita

cui vita non potuit condonari, filios ita ſolatus eſt, ut diceret patris crimē illis fraudi non futurum. addidit, ſe illis futurum parentis loco, ſi ipſi ſe gererēt ut deceret. Vt plurimum laboraverit, ne Juſtitia læderetur: ut ſæpe dixerit, malle mori, quàm injuriam alicui inferre: fortè tamē non eſt aſſecutus, ut in aliquo ex Tribunalibus nunquam ſit peccatum. Hoc poſſum aſſerere, à ſciente ac volente non eſſe permiſſum. Nemo Principum poteſt omnia noſſe: etſi oculos apertos ſemper gerat, multa illum neceſſariò latent. *Nō poteſt Princeps noſſe omnia.*

Liberalitas ac Munificentia.

Capvt XXIV.

SUperfluum videri poterit, hanc velle de Ferdinando conteſtari. Conſtans eſt opinio, vix in Romano ſolio aliquē ſediſſe, beneficentiæ laude cum Ferdinando comparandum. Si, quàm multa illius liberalitas in homines effudit, tam multa vellem hîc recenſere, non ego magis ſcribendo excederem, quàm ille nonnullis viſus ſit excedere donando. Magni nominis vir inter Aulicos facetè ſolitus eſt dicere, optandum è capitalibus duobus vitijs Avaritiâ & Irâ aliquid ineſſe Ferdinando. Nimirum & *Principum liberaliſſimus.* *Mitis et minimè cupidus.*

rum & patiens ultra fidem, & munificus præter modum viſus eſt. Cùm nulli benefaciendi ac donandi finem fecerit, adhuc ſuo animo munificentiæ cupidiſſimo non videtur planè ſatisfeciſſe. Lepidè jocatus aliquando, gratiſſimum ſibi futurum dixit, ſi novam copioſamq; auri fodinam ejus in terris Deus aperuiſſet, nō ſibi ut opes aggeraret, ſed ut eſſet præ manibus, quantum alij peterent, quantum ipſe optaret dare. Non addam hic plura de ejus Liberalitate aut Munificentiâ, quam non tam demonſtrare, quàm tueri neceſſe habeo. Si quid enim in illo ullus reprehendit, prodigas ac profuſas largitiones accuſavit. Donatum eſſe ultra vires; donatum ultra meritū; locupletatas Religioſas Familias, Clerūq; ditatos milites ac tribunos; auctos in im̄enſum opibus conſiliarios; interim æs alienum non eſſe diſſolutum; creditores fraudatos ſuo; pauperibus, viduis, pupillis ſatis non eſſe factum.

Quem in finem aurum appeteret.

Penè prodigus ab aliquibus habitus.

Non tamē fuit

Nō eſt hic animꝰ apologias ſcribere. Quod attinet ad largitiones, quibꝰ æris alieni ſolutionē criminātur impeditam, hæc habeo quæ dicam. Non ita eſſe neglectum æs alienum, ut omnino ſibi aliqui perſuadent. Scio rationes magnas diſſolutas eſſe vel Bonis attributis immobilibus, vel pecuniâ numeratâ. Adhæc Pragæ anno 1628. mandavit Ferdinandus, ut ex Camerâ Boëmicâ quotannis florenorum millia omnino quinquaginta eò traducerentur, ut ijs, qui olim Rudolpho aut Matthiæ Cæſaribus inferiori in

riori in

Digitized by Google

riori in ordine inſeruierant, ſatisfieret, quocunque tandem titulo ijs ius eſſet. Nec ſecus actum in alijs Provincijs, quàm in Boëmia. Quoties delatum eſt uerè egere aliquem, & rationes in Camerâ habere, toties reſcriptum, ut ſatisfieret.

His omiſſis, video æquè debuiſſe Cæſarem, quas vocant, largitiones facere, ac antiquum æs alienum diſſoluere; imò illud huic fuiſſe præferendum. Fuêre tempora, quibus non privata modò, ſed publica omnia ſubiêre diſcrimen; armis erant tuenda; milite erat opus in campo; prudentibus domi conſiliarijs. Illi manu, hi prudentia & conſilio, Provincias ac Regna Principi; vineas, agros, domos, prædia, arces privatis debebant tueri. Non debuit largitionibus & hos & illos, ſibi ac rebus ſuis, ſuorumque populorum, Cæſar obſtringere? Quid ſi, quas vocamus largitiones, dixerim fuiſſe majori ex parte ſtipendia? criminabitur quis ſoluta ſtipendia militi, dum illo opus eſt, ne ſignis excedat, aut ad hoſtem ſe conferat? Nam quæ ſunt Clero ac religioſis Familijs hoc tempore attributa, planè neceſſaria fuêre. Hoc armis agebatur, ut Hæreſi è Provincijs, in quas etiam contra Imperij conſtitutiones vel irrepſerat, vel inducta fuerat, pulſâ, vera & Catholica Religio reſtitueretur: non debuit ijs de victu proſpici, qui ſuo ſudore ac laboribus animarum ſaluti operam erant daturi? vt præteream, occupata quondam ab Acatholicis Eccleſiaſticorum bona æquum fuiſſe

Digitized by Google

aliquo jam modo compenſari. Non excurram longius. Ex ijs, qui à Ferdinando opes ac dona accepêre, plurimi ſunt doctrinâ & pietate laudatiſſimi; ex his nemo, non dicam petijſſet aliquid, ſed nec oblatum à Ferdinando ſuſcepiſſet, ſi iniquè factum exiſtimâſſent, ære alieno præterito, largitiones explicatas facere.

Amor ac Beneficia in Clerum, ac Religioſas Familias.

CAPVT XXV.

In Clerum ſæcularem

OCcaſionem omnem Clerum & Religioſas Familias exornandi auidè arripuit, nec minus dignitati eorum & comodo conſuluit quàm pater amantiſſimus filiorum. Clero paroecias, illisq; adjuncta Sacerdotia in Boëmiâ, cæterisque Auſtriacis Provincijs penè innumera reſtituit. Vt reſtitueret, ſummo ſuo labore, ſumptu, periculo Acatholicis eripuit. Canonicorum Collegia plurima, & Viennenſe imprimis, novis tranſcriptis opibus auxit. Quatuor fundandis in Boëmiâ Epiſcopatibus dotē conſtituit. Pragenſem Archiepiſcopatū, quem Ferdinandus Primus inſtauravit, Secūdus añuis florenorū quatuor ac viginti millibus appoſitis locupleta-

In Pragenſem Archiepiſcopatum.

pletavit. Damna, poſt Huſſiticam Hæreſin diſſeminatam, Clero in Boëmiâ illata, magnificâ largitione compenſavit. Strigonienſem in Vngaria Primatum exſoluit onere, quo viginti quotannis florenorum millia ad Novæ Arcis præſidium cogebatur pendere. Eidem olim à Stephano Rege, Sanctimoniæ famâ illuſtri, conceſſam, poſtea temporum injuriâ aliò derivatam, quadrageſimam octavam partem (Biſetum vocant) auri argentiq; quod ex Vngaricis fodinis eruitur, reſtituit. In Auſtriâ ipſo ſui regiminis exordio Statui Eccleſiaſtico quadraginta florenorum millia, Principi gubernanti quotannis jam pendi ſolita, ſponte remiſit. Mortuo aliquo Epiſcopo vel Prælato, tam in Vngariâ quam in Auſtriâ, antecedentes Reges & Archiduces ſolebant mobilia relicta (quæ ſpolia vocabantur) vſurpare, & de ijs ad libitum diſponere: Ferdinandus nihil horum attingere, ſed ſucceſſoribus Eccleſiaſticis relinquere voluit. Vt omittam interea impenſas in Templis reparandis, in Sacerdotibus alendis, in clericis particularibus ſublevandis, alijsq; id genus quam plurimis, nō benevolè magis quàm liberaliter factas.

In Strigonienſem.

In Prælatis Auſtriæ & Vngariæ.

Iam Religioſis è Familijs nulla eſt, quæ Cæſaris in ſe amore jure non glorietur; nulla, quæ ei plurimum ſe debere non fateatur. Olim in ſuis Provincijs receptas, vel antiquo ſplendori reſtituit, ſi exciderant, vel florentes, domicilijs auxit. Plures primus ipſe induxit in Auſtriam, ac Boëmiam, Styriamq;:

In Religioſorum Ordines.

Digitized by Google

Clericos Regulares S.Pauli,Camaldulenſes, S. Franciſci de Paula cænobitas, Carmelitas diſcalceatos ſexûs utriuſq;, S. Auguſtini reformatos Eremitas, Benedictinos è Monte ſerrato ab Hiſpania huc profectos, Servos B. Virginis; Congregationis Hibernicæ Franciſcanos. His autem, alijsq;, aut ex integro cænobia fundavit, aut ab alijs fundata ſplendidè juvit.

Singulariter Ordines illos coluit, quos ſuis inſiſtere Inſtitutis advertit, nec à Majorum ſuorum virtute deflectere. Horum preces frequenter apud Deum expetebat: hos habebat familiariùs, ſolitus etiam aliquando penes illos prandere: his optabat bene affectos, non modò qui ſibi erant, ſed etiam qui Filio ſucceſſuro à conſilijs erant futuri. Horum perſæpe prædicavit ſe orationibus debere felicitatem ſuam, ac ſingulare, quod erga ſe experiebatur, Dei patrocinium.

In Societatem IESV

Quia, Orbe vniuerſo judice, tenerrimè Societatem JESV dilexit, exigit hic locus, ut grati animi in argumentum peculiaria quædam ejus in nos beneficia comemorem. Erexit Societati JESV nova domicilia non pauciora quam decem. Domos Profeſſas duas, alteram Viennæ, alteram Pragæ: Domos Probationis totidem, Leobij & Viennæ. Collegia ſex, Labacenſe in Carniolia, Clagẽfurtenſe in Carinthia, Goritienſe in Foro Julio, Kuttenbergenſe & Lithomericienſe in Bohemiâ, & in Sileſia Glogovienſe.

Alia

Alia plurima aut ab alijs jam fundata & erecta, aut ut erigerentur, adiuvit. Collegij & Academiæ inſtitutæ tam Grecij à parente Carolo, quàm Pragæ ab Avo Ferdinando I. vectigalia cenſusq; annuos in duplum aut etiam triplum auxit. Inſigni ſubſidio juvit Paſſauienſe, quod Leopoldus Archidux frater, Lincenſe & Brunenſe, quæ Matthias & Rudolphus Cæſares fundaverant: ſimiliter in Moraviâ Olomucienſe, Iglauienſe, & Znoymenſe; Zagrabienſe in Slavonia, Iaurinenſe in Vngaria, Fluminenſe in Iſtriâ, Tergeſtinum ad mare Adriaticum; in ſuperiori Auſtriâ Styrenſe, & in alijs regionibus alia, ut ſuo loco adnotavi. A Societate ipſe parentum ac ſua voluntate literis & pietate inſtitutus; ſuos fratres & filios ab eadem voluit inſtitui. Sibi ac liberis omnibus, è Societate homines, à confeſſionibus & concionibus qui ſervirent, elegit; eosdem quotidie ſibi ac ſuis ad aras in aulâ voluit operari; eosdem deprecatores apud Deum accedere, cùm grauius aliquid immineret, ad ipſos diuertit frequentiſſimè: familiariſſimè cum ijsdem ſæpe pranſus, ac cænatus, nullam omiſit eum Ordinem vel tuendi, vel exornandi occaſionem. Vulgò etiam jactatum eſt, Ferdinando tangi oculos & pupillam, cùm Societas tangeretur; non poſſe ullum Societatis hoſtem cenſeri, qui Ferdinandi hoſtis non eſſet; qui Ferdinando bene vellet, eum bene velle Societati.

Ferdinando Filio 3. Maij anno 1634. in caſtra

Societatem Ieſu Filio Regi impenſè commendat.

proficiſcenti, primo loco, & quidē ſpontè ac motu proprio, Societatem ardenter comendauit. Reſpondenti opus non eſſe comendatione, cùm eam ſponte amaret æſtimaretq́; ſubintulit: Imò verò illam tibi iterum, & etiam atq; etiam commendo. Protegas illam non minùs contra hoſtes apertos, quàm contra fictos amicos. Decurſu temporis deprehendes multos in eum Ordinem amorem jactare, qui non amant, & tamen deberent.

Ejus Societatem ingrediēdi deſiderium.

In ejuſdem commendationem dixit aliquando: Si liber eſſem, ut fratres mei hodie ſunt, Societatem Jesv omnino ingrederer. In ejuſdem laudem, reverſus Francofurto Græcium jam Cæſar, & in Collegij refectorio à Joanne Carolo primogenito, dulciſſimæ & feliciſſimæ memoriæ, & Ferdinando Erneſto hodie Cæſare, filiis, eleganti oratione ſalutatus, inquit: ſpero meos filios Societatem amaturos. Si egerint, felices erunt ac beati. Quid multa? dignatus non ſemel eſt eam matrem ſuam compellare. Fæmina quædam vulgârat in Aulâ Hiſpanicâ, hominem è Societate, in Cæſaris Aulâ Confeſſarij munus obeuntem, auſum eſſe puellam ad ſtuprum vrgere, & eum hoc nomine à Cæſare iuſſum Aulâ exulare. Id ab

Societatem Ieſu matrem ſuam appellat.

Hiſpa-

Hiſpaniâ ad Præpoſitum Societatis Generalem: ab illo ad Cæſaris Confeſſarium; ab hoc per literas ad Cæſarem ipſum devênit. Cæſar Confeſſarij literis in hæc verba ſuâ manu reſcripſit. Reverende in Chriſto Pater. Remitto R^a. V^a. mendacium mendaciorum omnium mendaciſſimum. Quod quidem riſi, ſed ſimul totus excandui. Et ſi R^a V^a in hoc puncto, ſeu mendacio, à nobis teſtimoniumn contrarium petierit, non detrectabimus ad conſervandam bonam famam Matris noſtræ Societatis in ampliſſimâ formâ extrà dare. Servet Deus Societatem cum V^a. R^a. cujus precibus & SS. Sacrificijs me totaliter commendo. Eberſtorffij. 17. Septembris, 1633. R^a. V^a. in Chriſto filius, Ferdinandus. Nullum deberem finem facere beneficia Ferdinandi in nos deprædicandi, quia ille nullum unquam finem fecit benefaciẽdi. Sed quando inſtituta brevitas plura non patitur, caput hoc codicilli parte claudam. Sic ergo juſſit in eo ſcribi. Quia ad hæc omnia (egerat de reſtituendâ ac ſeruandâ Fide Catholicâ) utile præ cæteris medium eſt, Eccleſiaſtici ordinis viros ac Sacerdotes

Ejus honorem defenſum cupit.

Eam Hæredibus magnificè commendat.

cerdotes

cerdotes colere, tueri diligenter, eorumq́; incrementũ quærere & promovere: hinc noſtrum natu maximum Filium, regnaturum Dominum, Ferdinandum Erneſtum omnesq́; noſtros liberos, hæredes, ac ſucceſſores, paternè prorſus ac benevolè monemus, eiſq́; injungimus ut ipſi, is verò præſertim, qui pro tempore regnabit, Sacerdotes, cæterosq́; Eccleſiaſtici ordinis homines, eorum domos, templa, monaſteria, fundationes, temporalia bona, juràq́; cōmendata inprimis habeant: eos honorent, ament, quàm maximè poſſunt protegant & propugnent. Ante omnia autem ſeriò, ſingulariq́; ex Zelo ipſis commendamus peruenerabilem Societatem Jesv, ejusq́; Patres, vel ob id maximè, quod illi ſuâ doctrinâ, charæ juventutis inſtitutione, vitâque exemplari in Chriſtianâ Catholicâ Eccleſiâ, non ſolùm in his interioris noſtræ Auſtriæ provincijs ſed Regnis noſtris omnibus, omnibusq́; noſtris provincijs, imò toto Orbe Chriſtiano,

Digitized by Google

ſtiano, multùm, benè, utiliter operantur, in conſervandâ promovendâq; Catholicâ Religione fideliter omnino & præ alijs adlaborant: contra verò ingratus hic malusq; mundus eos præ cæteris odit, ac perſequitur: ut proinde majori protectione, auxilio, aſſiſtentiâ indigeant, digniq; ſint. Hæc omnia ſupradictos noſtros heredes & ſucceſſores ſincerè præſtituros cõfidimus. Eſt verò hæc una ultima noſtra intentio & voluntas.

Beneficia in Pauperes.

CAPUT XXVI.

QUod humanæ Reſtitutor ſalutis olim juſſerat, Ferdinando ſemper hæſit; in paupere Deum ſemper agnovit. Hinc promptum in pauperes auxilium; hinc illorum cura propemodum ſollicita. Suggeſſerat è conſiliarijs aliquis, ſibi ipſi Cæſar ut parceret, pauperum ac tenvioris ſortis hominum libellos alicui è ſuis committeret; eximeret ſe minimorum curis ac moleſtijs. Riſit ad hæc ille planè effuſè; tum adiecit: Pauperibus con- *Pauperum tutor.*

N ſulere

ſulere gratum ſibi eſſe, non moleſtum, in hoc à Deo ſe electum ac vocatum. Alteri ſimilia ſuadenti, At, inquit, libellorum & cauſarum cognitione, quæ pauperes pertingunt, cælum lucramur. Neſcio an hoc accidat, cùm principum ac procerum cauſis intendimus.

Quibus medijs beatitudinē ſe obtenturum ſperarit.

Laudabile propoſitum.

Anno 1633. pauperum cauſis Advocatos deeſſe cùm inaudiſſet, quia ab illis lucri ſpes non erat, propoſuit, vbi primùm à bellis, quæ opes omnes exhauriunt, reſpirare liceret, ex proprio ærario velle ſe in ſingularum provinciarum Metropoli certo Advocatorum numero ſtipendia attribuere, ut omni diligentiâ ac conatu pauperum, viduarum inprimis ac pupillorum, cauſas propugnent ac tueantur.

Xenodochia erigit, amplificat.

Captivos redimit.

Ægrotantium pauperum valetudini, captivorum redemptioni intentus, illis xenodochia erexit vel amplificauit, his dato precio ſubuênit. Adolpho Michaëli comiti ab Althan, viro laudatiſſimæ virtutis, qui Turcicâ captivitate pauperes educendos ſuſceperat, in eam rem ex ſingulis Provinciarum ſuarum ac Regnorum officijs, quæ longè plurima ſunt, tres ſupra triginta aureos Vngaricos juſſit aliquando numerari.

Pauperum pater.

Quocunq; pergeret, pauperes accurrebant; quibus omnibus modò ſuâ, modò alienâ manu ſtipem eroga-

Digitized by Google

erogabat. Spectaculum fuit ad pietatem excitandã pulcherrimum, quà Cæſar in Imperium vel Boëmiam erat iturus, vias pauperum turmis obſeſſas videre, & ab illo non modò non faſtidiri, ſed peramanter cerni, liberaliter ſublevari. Quoties majore recurrente hebdomadâ, ſepulchra, quæ vocant, ad jvit, (adibat autem ſingulis annis ſupplex ac pedes, viginti ut minimum in diverſis Eccleſijs,) toties à vicinis oppidis pagisq; confluxêre in vrbem pauperes planè plurimi: certi non præteriturum Cæſarem, quin benè miſeris faceret.

Quando venationis vel aucupij gratiâ certũm locum dies aliquot commoraturus petijt, quaſi ſigno dato illò pauperes advenêre. Placuit quibusdam arceri turmas illas miſerorum à Cæſaris domicilio; facillimum eſſe per illos peſtem & luem invehi. Cæſar hoc providentiæ genus non probavit, ſolitus dicere, Deum non poſſe abeſſe, ſi pauperes adſint. *Vbi pauperes, ibi Deus.* Suadenti cuidam, ut quempiam è ſervitio dimitteret, cauſamq; adferenti, quòd ejus operâ Cæſar nõ indigeret: reſpondit, at ipſe meâ fortaſſe indiget, fortè pauper eſt.

Antequam domicilium Græcio Viennam in Auſtriã è Styriâ transferret renunciatus Imperator, ſolitus eſt Græcij aliquoties in anno xenodochia adire, pauperibus & egenis epulum dare. Aulici primarij, Patresq; Soc[tis] Jesv fercula deferebant; ipſe *Pauperibus in xenodochio miniſtrat.*

ſuis

ſuis manibus ſua ſingulis apponebat. Inter epulas, & poſt illas, modò hunc, modò illum familiariter alloquebatur; de patriâ, de morbo interrogabat; ſolabatur omnes; omnes ad pietatem inſtruebat. Egit hoc idem in Aulâ Dominicis quibusq; diebus, quò, matris laudatiſſimæ exemplo, duodecim pauperes accerſiri jubebat è publicis plateis, vel xenodochio. Dabat epulũ; miniſtrabat diſcumbentibus, matre, dum vixit, ac vxore, liberisq;, tum è Socie. Jesv ſacerdotibus duobus cooperantibus. Si ipſum abeſſe contingeret, matre & vxore vitâ functis, voluit id officij à liberis præſtari, eodem ritu & modo obſervatis. Vt antehac Archidux & Rex, ita etiam poſtea dictus Cæſar, ac jam Imperator ex piorum Principũ conſuetudine quotannis feriâ quintâ majoris hebdomadæ duodecim viris pauperibus grandi natu, ſervato Eccleſiæ ritu, Aulicis omnibus, alijsque, quibuscunq; libuit, ſpectantibus, flexis humi genibus, pedes lavit, terſit, oſculatus eſt; ad regium epulum diſcumbentibus miniſtravit. Quod ex epulo ſuperfuit, ſuis manibus diſtribuit in vaſa ad id parata. Prandio finito, ea per ſui corporis ſatellites juſſit deferri, quò pauperes cuperent; ipſos pauperes veſte ac pecuniâ donatos humanè tandem dimiſit.

Eorum pedes lavat.

Stu-

Studium Literas promovendi.

CAPVT XXVII.

Bonis ipſe excult⁹ literis, literas literarumq; ſtudioſos amabat; & viros doctos, ſi bonis artibus & doctrinæ morum probitas accederet, ſum̃â benevolentiâ proſequebatur. Libentiſſimè eorum utebatur operâ, & benevolè vel ad opima ſacerdotia, vel ad munera perhonorifica promovebat. *Literas amat.*

Gratiſſimum illi erat audire, Procerum ac Magnatum filios ſtrenuè in bonarum diſciplinarum ſtudia incumbere. Vt ardorem in ijsqui id agebant, augeret, ac in alijs excitaret: ſæpe, comites aut Barones, quos pro dignitate vel dePhilo ſophicis diſputare, vel Academicos gradus eſſe aſſecutos cognovit, publicè aut aureâ catenâ exornavit, aut datâ aureâ clavi in ſuos vel filiorum Cam̃erarios adlegit, ſimilivè alio honore dignitateq; inſignivit. Hoc perpetuum habuit, ut in committendis muneribus, quæ ſolis Proceribus com̃itti ſolent, eos cæteris præferret, quos vel gradu Academico eminere, vel aliàs doctrinâ noverat excellere; & ſi alij, qui eòdem aſpirabant, ætate præirent, & ſervitij diuturnitate. *Et honorat.*

Gymnaſia juventuti excolendæ inſtituit plurima in hæreditarijs, Imperijq;, Regnorumq; Provincijs. *Bonarum artium Gymnaſia excitat.*

vincijs. Academias & ſtudia, ut vocant, generalia, vel collapſa reſtituit, vel nova erexit, vel ab alijs excitata confirmavit. Ephebia ac Seminaria, quibus tenvioris conditionis adoleſcentes aluntur, ut literis ac pietati operam ſedulam navent, alicubi ipſe fundavit, alibi ab alijs fundata opibus auxit. Incoluntur inſigni Reip. bono Seminaria hæc à juvenibus plurimis Viennæ, Pragæ, Græcij, Clagenfurti, Labaci, Olomucij, Tyrnaviæ, alibi.

Studioſorum Seminaria.

Jam nobilibus & claro loco natis adoleſcentibus, itemq; ijs, quibus in Clerum libet adſcribi, opulenta conſtituit Ephebia Olomucij, Pragæ, Tyrnaviæ, Gitzini, alijsq; in vrbibus non paucis. Attribuerat in Imperio, vnde Scotis & Anglis adoleſcentibus proſpici poſſet ad literas ediſcendas; ſed temporum iniquitas bene inchoata perfici non eſt paſſa.

Errorum Seminaria evertit.

Quo ſtudio providit, ne Gymnaſia adoleſcentibus, aut adoleſcentes Gymnaſijs deeſſent, ad ſanæ doctrinæ, veræq; Religionis incrementum: eodem egit, ut Acatholicis ſcholæ deeſſent, in quibus Hæreſim edocerentur. Aliquot falſæ doctrinæ Gymnaſia evertit: aliquot in meliorum vſum commutavit. Celeberrimum Gymnaſium ex communi Provinciæ ærario ab Acatholicis Græcij excitatum, in Monaſterium vertit, in quo integerrimæ virgines pijs S. Claræ inſtitutis inſiſtunt: in eo & matris corpus, & Ferdinandi cor ſepuita conquieſcunt.

Quædam

Digitized by Google

Quædam in Ferdinando mira.

Caput XXVIII.

Libet hîc ponere ob oculos quædã, quæ per hiſtoriã totã ſparſim narrata, planè mira videntur fuiſſe in Ferdinando; ut eò clariùs maximi Principis virtus agnoſcatur, & colatur.

Faſtigium & demiſſio.

Mirum ſanè eſt, cum tanta dignitate poteſtateq́;, quantam in Auguſto nemo non ſuſpicit, tantam animi demiſſionem, Chriſtianamq; Humilitatem à Ferdinando potuiſſe conjungi. Æſtimatum ab omnibus quàm maximè fuit, illum à ſe uno fuiſſe contemptum, quem ob ſummam virtutem magis, quàm ob Cæſaream dignitatem, boni omnes jure merito venerabantur. Ipſe ſe vermem non hominem prædicabat, quem viri pij & ſapientes ſupra homines ut ſanctum Principem extollebant.

In ſumma libertate caſtimonia vitæ.

Mirum eſt, in tot tamq; præſentibus occaſionibus, tùm ante nuptias adoleſcentem, tùm poſt primum Matrimonium viduum, a trigeſimo ſexto ad annum ſuæ ætatis quadrageſimum ſecundum perſtitiſſe impollutum, integrâ caſtitate: non delicijs fractum, non victum fuiſſe cupiditatibus.

In adverſa fortuna cõſtans.

Mirum eſt, in tantâ varietate fortunæ, animo ſemper fuiſſe præſentiſſimo ac tranquillo; nec adverſis ſuccubuiſſe, nec proſperis fuiſſe elatum. Planè ſtupen-

ſtupendum, à propoſito reſtituendæ veræ Religionis nunquam excidiſſe, etſi eò non ſemel ob eam cauſam devênit, ut conclamatum videretur, niſi deſiſteret.

In hoſtes benevolus.

Mirum præter modum cenſendum, in ſummâ hoſtium, & eorum, qui res ipſius turbatum ibant, & perditas volebant, multitudine, in nullum odio exarſiſſe; imò de nullo unquam eſſe queſtum. Nec minùs illud admiratione dignum, in ipſis hoſtibus perſtitiſſe ſemper ejus venerationem, certamq; opinionem, heroicam in illo virtutem eſſe, Principem ſanctum eſſe.

Ejus virtus etiam ab hoſtibus prædicatur.

Medici tria mirantur.

Mirum & miraculi inſtar eſſe dicunt Medici, inſpectâ ejus poſt obitum internâ pulmonum, ſtomachi, hepatis, lienis, & renum conſtitutione, quòd lætus & jucundus, & in omnes facilis eſſe potuerit; quòd ante plures annos mortuus non fuerit; quòd ita placidè, absq; clamore, agitatione corporis, graviori gemitu, & omni oris oculorumq; diſtorſione obierit, faciliùs quàm ſolitus fuerit aliàs indormire.

Mortuus dormire videtur.

Mirati ſunt etiam, quotquot viderunt corpus ejus, poſt mortem triduo publicè expoſitum, omnem eam frontis, faciei, ac totius vultus externam habitudinem conſervâſſe, quæ fuerat dum viveret; ut non Ferdinandi cadaver iacere, ſed Ferdinandus ipſe vivens dormire videretur.

Mirum & hoc: Fridericus Comes Palatinus Rheni & Elector contra Ferdinandum cõjurauerat; exercitum

Digitized by Google

ercitum habebat inſtructum; Regium diadema de Ferdinandi vertice conſenſu jam ac animo detraxerat: cùm cæteris Electoribus ſuo Ferdinandū ſuffragio ad Imperatoriæ faſtigium dignitatis euehentibus, ipſe etiam acceſſit, eoq; ipſo gladium porrexit, quo feriretur. Sed & illud omittendum non eſt inter mira de Ferdinando, quod ex illius nunquam ſatis laudati Principis Joannis Suicardi Archiepiſcopi & Electoris Moguntini ore proprio acceptam; ejuſdem Principis Confeſſarius Joannes Reinhardus Ziglerus, Societatis JESV, ex Electoris voluntate dum ille vixit reticuit; poſt ejus verò mortem ſæpe recenſuit. Quo tempore Francofurti Anno 1619. adverſariorum non pauci nec imbecilles ardenter ſuggerebant, præſenti vtendum opportunitate, occaſionem, quâ melior optari non poſſit, prætermittendam nō eſſe: res Papiſtarum vniverſas uno poſſe momento præcipitari, ſi, quod erat facile, Catholici Electores, qui omnes aderant, neci traderentur: eo tempore glorioſa Dei Mater, ut benigniſſima ſic etiam potentiſſima virgo, ſe Joanni Suicardo Moguntino Archiepiſcopo atq; Electori præſentem ſiſtit, animoſq; addit his verbis: Conſtanter age Suicarde: noli timere; elige Ferdinandum. dictum, factum, perverſa molientium concidit machinatio; non eſt conſilium contra Dominum.

Beatiſſima Virgo monet, ut in Imperatorem eligatur.

Singularis divinæ Protectionis argumenta.

Caput XXIX.

Hoſtium prava deſideria moderatur Deus.

HÆc etiam per totam hiſtoriam ſparſa prodeſt hic juncta habere ſub oculos. Permiſit Deus plurimos, eoſq; fortiſſimos, in Ferdinandum hoſtes inſurgere; non permiſit ſimul ac vnà omnes arma capere; uno ſubacto alter erupit: Simul omnes ſi jrruiſſent, par non erat futurus. Omnes vnus ut poſſet vincere, ſingulos Deus permiſit congredi. Maximum illi periculum à Turcâ cùm videretur poſſe imminere, tanquam à vicino & inſtructiſſimo hoſte: cùm ex rebellibus, alijſq; hoſtibus fuerint, qui eò conſilia vireſq; omnes intenderent, ut Turcam in Cæſarem impellerent; ſpem optati eventus proponebant non ambiguam, lucrum præ manibus amplũ ſpecioſè oſtentabant. Dei providentiâ planè ſingulari factum eſt, ut ſurdas aures Turca habuerit, nulliq; bellum in Cæſarem ſuadenti acquieverit.

Turcam cohibet.

Colligationes diſſolvit.

Sæpe icto fædere Principes, vrbeſq;, ac Provinciæ permultæ conſpirârunt, ut unitis viribus Cæſarem opprimerent: Deus nullam vnionem, nullum fædus diu paſſus eſt conſiſtere. Brevi aut hic, aut ille, privatis rebus ut conſuleret, à ſocijs receſſit; quiq; conjuncti potuerunt eſſe terrori, diviſi pene fuere ludibrio.

Pro-

Profligato Cæſariano milite, ad Lipſiam à Sueco, facillimum fuit caput ipſummet Cæſarem petere, & ad extrema adigere. Nullus in hæreditarijs Provincijs miles, nulla præſentis ſubſidij ſpes. Qui Ferdinandum tuebatur Deus, Regem, peritiſſimum Ducem, aut excæcavit, aut perterruit. Digreſſus is eſt ad membra impugnanda, cùm caput ictui pateret. Prælio, quo Ferdinandus Rex Ferdinandi Cæſaris filius cum alijs Principibus hoſtium vires ad Nordlingam accidit, clariſſima emicuêre Numinis Cæſarem tuentis argumenta. Si paucis diebus citiùs hoſtis ſtetiſſet in acie: Cæſarianos nec rebus adhuc ſatis inſtructos neceſſarijs, & copijs longa ac perdiffícili Ratisbonenſi obſidione diminutis debilitatisq; ad certã plus ſatis incerti exitus pugnam coëgiſſet. Si paucos dies protraxiſſet, neceſſarium commeatum impedire aut recedentes damno afficere potuiſſet. Eâ die pugnatum eſt, quâ hoſtis potuit vinci, Ferdinandus vincere. *Diſſipat conſilia hoſtium.* *Victoria ad Nordlingam diuinitus parta.*

Prima illuſtris Cæſaris victoria ad Pragam, ut primum, ita evidens fuit præſentis Numinis argumentum. Pugnatum eſt à Cæſarianis iniquiſſimo loco; hoſtis montis albi ipſum verticem inſederat; Cæſariani adverſum montem ſcandere, fatigati hoſtem debuêre aut inuadere, aut excipere. Tamen, quod nec hoſtes timebant, & Cæſariani vix audebant ſperare, ope Numinis penes hos ſtetit victoria, & ea nobiliſſima; Deo ſcilicet Cæſarem tuente, ac protegente. *Similiter in albo monte ad Pragam.*

 Quid

Præcipitatos ſervat Deus.

Quid multa? evidentiſſimis Deus argumentis ſingularem ſuam Ferdinando curam ac tutelam promittere viſus eſt, cùm anno 1618. à rebellibus Pragæ, ut dictum alibi eſt, è Regiæ Aulæ feneſtris in altum præruptumq; ſolum Gulielmus Comes Slawata, Iaroslaus Comes à Martiniz, Philippus Fabritius Regno à Secretis, Cæſari fideles, ideo hoſtibus exoſi omnes, præcipites acti ſunt. Cùm enim eo caſu nemo perierit (quod miraculi inſtar multi habuerunt,) animo præſagierunt, permiſſurũ quidē Deum ab hoſtiũ furore ut affligeretur; non permiſſurum ut periret; effecturum, ut à caſu validior illuſtriorq; aſſurgeret Ferdinandus.

Cælites Ferdinandum protegunt.

Narrat Epiſcopus Averſanus Carolus Carafa, tunc apud Cæſarem Nuncius Apoſtolicus, in ſua Germania ſacra reſtaurata, quod ſequitur. Anno 1620. ipſâ octavâ poſt feſtam diem S. Vito Metropolitanæ Pragenſis Patrono ſacram, eo in templo, noctu à mediâ decimâ ad tertium quadrantem vndecimæ, canentium veluti ſacerdotum chori non ab alijs tantùm Acatholicis, ſed ab ipſis Friderici pſeudo Regis ſatellitibus publicè auditi ſunt: cùm tamen templo ab Hæreticis occupato, nullus ad illud ſacerdotibus aut Catholicis aditus pateret. Sequenti anno, eâdem octavâ die recurrente, ſumptũ publicè Pragæ eſt ſupplicium de rebellium capitibus, qui Boëmiæ Directores ſe nominârant. Meritò ergo præfatus Carolus Carafa Averſanus Epiſcopus, & Nun-

& Nuncius ad Cæſarem Apoſtolicus, rem perpendens aſſeruit, S. Vitum, alioſq; Patronos divos, eo cantu à Deo vindictam in rebelles pro Ferdinando poſtulâſſe. Vt conſtaret pro Ferdinando ſupplices fuiſſe exauditos, eâdem die, recurrente anno, perduelles tracti ſunt ad pænas.

Obſervabile deniq; illud eſt, ex omnibus, qui injuſta in Ferdinandum arma ſumpſêre, vix ullum reperiri, quem vel violenta mors non abſtulerit, vel res adverſæ non deiecerint, vel nominis macula non fædaverit. Cùm ipſe è diverſo nomen quotidie illuſtrius comparârit; feliciora ac ſecundiora nactus fuerit; ac tandem viſo ſucceſſore, quem optabat, Filio, placidiſſimâ morte non tàm obierit, quàm à laboribus conquieverit. *Hoſtium funeſtus exitus.*

Summorum Virorum Teſtimonia.

Capvt XXX.

Operæ precium erit coronidis loco hîc adijcere, quid de Ferdinando vel adhuc in vivis agente, vel vita jam functo, ſummi laudatiq; viri ſenſerint. Ea enim demùm vera laus eſt, à laudato viro commendari. Antequam ſingulos proferam, communem mortalium omnium, qui vel

Digitized by Google

cum eo familiarius egerunt, vel ab eo geſta percepe-runt, teſtimonium producam. Quo die Viennæ occubuit, una vox fuit omnium, occubuiſſe Cæſarem, cui parem ſanctimoniâ, pietate, integritate, clementiâ, ſuperior ulla ætas nõ vidit. Eadem vox Provinciarum omnium ſubditarum fuit. Similia in exteris Provincijs deprædicata accepimus. Ne ipſi quidem Acatholici diſſenſere, quorum vnus è ſuggeſtu ad populum pronunciavit, aut nullum è Catholicis in cælum admitti, aut Ferdinandum cælo receptum eſſe. Longum facerem, ſi elogia referrem, quæ funebres orationes Germaniâ totâ aut alibi à ſum̃is oratorib9 habitæ cõtinent. Vbiq; pius Fidei reſtitutor, vbiq; Hæreſeos fortis profligator, vbiq; conſtans, mitis, munificus, humanus, quodq; pulcherrimum eſt, vbiq; Deo charus, & ſanctus prædicatur; illum hic Ezechiæ, Ioſaphato alter, tertius Davidi comparavit.

Fama communis.

etiam apud Acatholicos.

Sed jam ad particularia veniamus. Apud milites ducesq; Catholicos is eſt creditus Ferdinandus, cujus precib9 plus poſſet tribui ad victoriam cõſequendam, quám maximorum exercituum armis ac viribus. Malle ſe, dixit è primis Ducibus quiſpiam, ut Ferdinandus ſupplex

Quid de eo ſenſerint milites.

ſemel

Digitized by Google

ſemel ad Virginis ædem accederet, ibiq; litanias recitaret, quàm ut ſelectorũ militum duodecim millia ad ſe ſubſidio mitteret; plus ſe ab ejus precib⁹, quàm ab horum viribus ſperare. Quod ſi libet etiam hoſtes audire, habeo dictum à Guſtavo Sueciæ Rege, in tantâ, quam experiebatur, fortunâ, unam ſibi formidini Cæſaris eſſe virtutem. Habeo dictum à Gabriele Bethlemio, difficile ac dubiæ aleæ plenum opus eſſe, pugnare contra Ferdinandum, quem nec adverſa deijcerent, nec proſpera extollerent. Habeo interroganti Murtaſan Budenſi Baſſæ ac Viſirio, quî factum eſſet, ut Ferdinandus vir minimè militaris, de Sueciæ Rege fortiſſimo Duce ac peritiſſimo triũphârit, à Turcâ ætate ac conſilio facilè principe reſponſum, Ferdinandus Sanctus eſt; Deus cum illo eſt, & pro illo pugnat. *Hoſtes.*

Militibus Aulicos ſubiungam. Hæc apud omnes opinio fuit, Ferdinandum Deo plenum eſſe. in ejus vitâ ac moribus vix poſſe aliquid deſiderari: planè ad virtutis normam eſſe compoſitum. Ioannes Vdalricus Princeps Eggenbergicus, Crumlouij Dux, & Ferdinando à conſilijs primus, anno 1628. cùm ſupplicatio publica domum, in quâ ipſe ex podagrâ decumbebat, pertran- *Aulici.*

tranſiret, audiſſetq; Wenceslaum Boëmiæ Ducem inter Sanctos Martyres invocari: viro Religioſo ad illum paulò poſt accedenti, Non dubito, inquit, quin aliquando non ſolùm in Regnis, ac Provincijs Auſtriacis, ſed orbe toto Ferdinandus II. quoque in vota ac preces ſit inter cælites compellandus Ita vir hic de Ferdinando ſentiebat, quem, ſi quis alius, ipſe probè nôrat.

Epiſcopi. Jam Infulis ac ſacris tiaris ornatos audiamus. Laudatiſſimæ virtutis Matthias Epiſcopus Neoſtadienſis defuncti Ferdinandi ſanctimoniam, ac inprimis Humilitatem, cùm multis deprædicâſſet, adiecit exiſtimare ſe pro eo defūcto minimè eſſe orandum: illum ſuffragijs non indigere, jam procul dubio cælo receptum, & pro nobis orare. Cùm Carolus Caraſa Averſanus Antiſtes, & olim apud Ferdinandum Apoſtolicus Nuncius, anno 1624. Vrbano VIII. nuper electo, Cæſareæ Aulæ ſtatum perſcriberet, aſſervit: poſt Conſtantinum Ferdinando non fuiſſe parem Imperatorem. Ferdinandus Colonienſis Antiſtes & Elector, cùm anno 1636. eximiam Principum quorundā virtutem laudâſſet, & unius præcipuè: ducto ab imis ſuſpirio, elatâq; voce exclamavit, at Ferdinan-

Digitized by Google

dinando. II. nunquam, nunquam parem habebimus. Omnium ad ſe accedentium corda rapit, timidos erigit, ſerenat perturbatos, nullum triſtem a ſe patitur abire. Anſelmus Caſimirus Moguntinus Archiepiſcopus & Elector, Ferdinandi obitu cognito, literas ejus commendatione pleniſſimas 30. Martij dedit. literarum ſumma hæc eſt. Maximum fuiſſe Ferdinandi Zelum in promovendâ & propagandâ Catholicâ Fide, ſtudium in publicâ ſalute promovendâ, ſervandâq; in Romano Imperio Juſtitiâ: paternam in omnes clementiam, invictum patrocinium, in exantlandis perferendisq; moleſtijs ac laboribus conſtantiam & patientiã: placuiſſe divinæ benignitati illum ex valle hac lacrymarũ ad cæleſtis gloriæ triumphum evocare.

Æquè præclarè ſenſêre de eodem S. R. E. Cardinales. *Cardinales.* Quorundam hîc ego, non omnium, teſtimonia ſubijciam. Scipio Cobellutius tit. S. Suſannæ Presbyter Cardinalis, año 1621. ipſo ſanctorum omnium die feſto, auditâ vitæ ratione, cognitisq; quotidianæ pietatis exercitijs quæ Cæſar vſurpabat, ſæpius inclamavit,

mavit, Is verò ſanctus eſt Princeps, ſanctus Imperator. Cardinalis Cleſelius, cùm Romæ percepiſſet Auſtriâ totâ pulſos Hereſeos magiſtros, quod fieri poſſe nunquam ſibi perſuaſerat, in eas voces erupit. Id ſanè ſine miraculo fieri haud potuit. Ibo illuc, & præſens intuebor, quæ Deus per Ferdinandũ operatur miracula. Idem ex vrbe Viennam reverſus, juſſusq; à Cæſare tunc Pragæ morante, tùm Viennæ, tùm vicinis in oppidis, arcibusque adjacentibus hæreticos libros inquirere, & habentibus auferre: primò hæſit, tumultum veritus popularem; ſed poſitis deinde ob oculos, quæ Deus mira per Ferdinandum egerat ac agebat, nihil dubitavit opus aggredi. Executus feliciter, prædicavit Ferdinandi Zelo perfici, quæ humana prudentia non credit fieri poſſe. Archiepiſcop9 Señonenſis Cardinalis Rochefocaudt, à virtute & doctrinâ commendatiſſimus, Soctis. IESV Religioſos aliquot, qui ſuis ſedibus ab Hæreticis pulſi in Gallias è Germania ſe receperant, de reditu conſolatus, veſter inquit, Cæſar vir Deo charus eſt, triumphabit tandem de Hæreticis: Deus nunquam ſinet illum vinci. Cardinalis Pazman Strigonienſis Archiepiſcopus, & Vngariæ Primas, cùm graviſſimũ è Cæſaris obitu ſuum eſſe dolorẽ ſcripſiſſet, hæc ſuppoſuit. Neq; aliud me

ſolatur,

ſolatur, quàm quòd poſt ſanctam mortẽ, certa beatitudine perfrui optimũ Imperatorem non dubitem:& tantum ac talẽ filium paternarum virtutũ hæredem fore certò mihi perſuaſi. Tyrnaviæ 27. Febr. 1637.

Superſunt ipſa prima Orbis capita. Quâ apud Reges omnes in æſtimatione Ferdinandi virtus fuerit, neceſſe nõ eſt explicare. Explicârunt illi, publico luctu ob ejus mortẽ indicto. Ipſe Turcarũ Imperator publicũ funus Conſtantinopoli ingenti pompâ paſſꝰ eſt celebrari. Nec ægrè tulit cœnotaphio ſceptra coronasq; imponi, Majeſtatis inſignia. Laudatꝰ eſt, illo nõ improbante, Conſtantinopoli Cæſar Ferdinandꝰ oratione funebri, quam pronis auribꝰ excepere viri primarij, Regumq; ac Principũ legati. Eleonora Auguſta, cui Cæſaris ſui vita moresq; probè fuêre perſpecti, vix à ſe potuit impetrare, ut pro defũcto oraret. aſſiduè occurrebat, ſatiꝰ eſſe illius implorare patrociniũ, quàm pia pro illo cõquirere ſuffragia: illũ apud Deum degere, non indigum opis, ſed potentem auxilij. Clemens. VIII. Pont. Max. literis ſignatis 18. Martij año 1600. Ferdinandũ ſumpto ex Evangelijs præconio bonam arborem nuncupavit. Eodem año 9, Decembris, cùm ejus zelũ, quo, Deo authore in Hæreſin exarſerat, commendaſſet, divino planè Spiritu afflatus, ut eventus docuit, ſic ſcripſit. Deus

Reges

Summi Pontifices

Digitized by Google

tecũ erit adiutor fortis, & omnia tua cōſilia diriget in viā ſalutis. Jam Paulus V. año 1610. Ferdinãdi animũ pietate, prudētia, fortitudine, cæteriſq; virtutib⁹ abundè exornatũ pronunciavit. Aão verò 1616. Ferdinandi virtutē egregiam eſſe, ac viro Principe Deumq́; timente dignam aſſervit. Gregorius XV. exponenti cuidam, quàm piè præclareq́; Cæſaris Ferdinandi proles educaretur, Quomodo, inquit, nō optimè educarentur tam ſancti Imperatoris filij? Claudamus ſumorum virorum hæc de Ferdinandi virtute elogia, Vrbani VIII. qui hodie toti præeſt Eccleſiæ, teſtimonio, & quidem nobiliſſimo, dignoq́; & Pontifice qui dedit, & Ferdinando de quo dedit. Anno 1634. die 7. Julij Vrbanus VIII. quodam Brevi per Malateſtam Ballionium, præſtanti virtute Piſaurenſem Epiſcopum, digniſſimum ſedis Apoſtolicæ in Aula Cæſarea Nuncium allato, ſic Ferdinandi innocentiam extulit. Gratias Deo agimus im̃ortales, quòd Cæſari, jam inde ab ineũte ætate, cum virtutis amorē, eamq́; æternorum bonorum cupiditatē iniecit, quæ illum ad vitam tot annorũ ſpatio iñocenter traducendam impulerunt.

FINIS.

Digitized by Google